

Länstolsresan

Länstolsresan, del 1: Inledning.

Avresan bjöd på idealiskt väder, och Vättern hade aldrig varit vackrare från Per Brahes slott på krönet ovanför Gränna mitt mot Visingsö i den mest praktfullt varma höstskrud och den klaraste renaste blåa himmel man kan tänka sig. Men bryskt blev man uppbragt ur alla sina preliminära resenjutningar.

Det gick ingen snabb-buss Göteborg-Stockholm denna dag, varför man i stället fick åka på den konventionella 7-timmarsresan med rastning i Ödeshög. Denna rast skulle ha varit på 10 minuter, men på grund av extra panikbrådska hos chauffören blev de utlovade tio bara två, varför bussen körde ifrån ett antal passagerare som blev kvar på krogen, i baren, på kaféet eller på toaletten, där undertecknad olyckligtvis hade fastnat. När man kom ut från toaletten inom ramen för de tio minuterna hade bussen åkt och fört med sig hela ens Indien-bagage på fullkomligt okända öden.

Vid disken för klagomål infann sig ett antal strandade passagerare, mest utlänningar, av vilka somliga inte ens kunde svenska och därför inte förstått chaufförens uttryckliga panikbrådska. Även de hade blivit av med sina bagage. Det blev att stå där vid disken i telefonkö för en massa telefonsamtal till en mängd olika instanser och släktingar för panikmeddelanden och omorganisationer, en gubbe bara på arabiska, en tant med tårar i halsen som var beroende av inte bara sina mediciner på bussen, och då och då förde någon krogpersonalmedlem fram en ny strandad och snopen, bagageberövad och akterseglad medellös passagerare, som förlorat hela fotfästet i tillvaron. Det var bara att vänta i två timmar på nästa buss och hoppas att allt ägarlöst bagage inte skulle förskingras på vägen eller i Stockholm.

Man frågade sig hur den skyldige chauffören resonerat. Anledningen till hans förbluffande manöver var tydligen att tre flickpassagerare ombord skulle till Norrland och med en speciell buss i Stockholm som de inte fick missa. Så för dessa tre flickors skull såg chauffören till att ett större antal passagerare kvarlämnades i Ödeshög, men den möjligheten hade han kanske tydligen inte tänkt sig i förväg.

Under de två timmarna fick man roa sig med att (utan böcker, skrivdon, penna och glasögon) betrakta den kvardröjande oktobersnön utanför och hur den inte smälte, eller filosofera över diverse koppar kaffe eller ha ännu roligare på toaletten, som man plötsligt hade all tid i världen till att ta det ordentligt lugnt på. *But what a waste of time!*

Den projekterade Indienresan lovade annars allt gott. Oroligheterna hade flammats upp igen i augusti i Nepal efter att maoistgerillan brutit vapenvilan förstärkt av nya vapen från Kina, som officiellt stödde regeringens kamp mot gerillan, allt för att vidga sitt inflytande i Nepal. Eventuellt skulle man kunna komma dit men först efter rekognocering i Darjeeling efter den 10.11. På vägen dit var det framför allt många kontakter att uppdatera. Skulle Dharamsala vara sig likt? Troligen. I Rishikesh hade min unge vän Harishs elpostadress upphört, så jag visste ingenting om den familjen. Skulle mr Shahs hotell Kailas fortfarande existera och fungera? Han skulle i så fall vara 85 år gammal. Och gamla anrika Hotel Alps i Naini Tal - skulle det finnas kvar och ha hållit stilen? Liknande frågor ställde jag mig om Shamrock i Darjeeling, Hotel Northway i Phudong och mitt vattenhål Garuda, det äldsta hotellet i Pelling. Endast Shekhar i Kathmandu hade jag fått kontakt med, som sagt, att det inte var någon fara i Nepal om man bortsåg från allt det oförutsägliga.

Efter två timmars väntan såg man fram emot bussens ankomst som inte kom. Min medolycksbroder från något arabland som bara kunde arabiska, (han var enspråkig,) började allt nervösare gå omkring från fönster till fönster medan tanten med kryckan stylvade omkring allt mera ömkligt, men till slut kom bussen om dock försenad. Tillskottet på de tre strandade passagerarna var inte väntat, och chauffören fick problem med överfyllning. Men det löste sig när bussen skulle gå, då en passagerare

frivilligt hoppade av, emedan hela hans familj satt kvar inne på krogen och hade börjat äta middag. De struntade i att följa med bussen.

I Stockholm möttes man efter denna bussresa på nio timmar av den överraskningen, att varenda item av ens bagage sorgfälligt hade tagits vara på: glasögonen, boken, mjölkflaskan, bananerna, handskarna, portföljen och ryggsäcken där bak. Araben däremot hade förlorat sin hatt, som antogs ha omhändertagits i Linköping, medan han själv skulle till Södertälje. Jag hade inget annat val än att nödgas lämna honom åt hans öde.

Natten blev kort men intensiv, och man väcktes bryskt nästan för sent, så att man fick kasta i sig en förkortad frukost, ila iväg till tunnelbanan, missa ett tåg, störta från T-centralen till bussterminalen och bege sig i ilfart genom rena vinterlandskapet (23 oktober) till Arlanda. Man hade ännu chansen att vända om, allt bagage var tills vidare intakt, man kunde från Arlanda ta buss tillbaka, hinna med en Göteborgsbuss och inkognito ta sig hem igen: flyktmöjligheten från hela resespektaklet låg öppen, men man valde bort den trots allt. På Arlanda kunde man förnya sina moraliska resurser med whisky och mera kaffe, och därmed var det kört. Hemlängtan tillbaka till arbetet, som man fått en rejäl släng av på Arlandabussen, var därmed effektivt förträngd. I stället hade man framför sig fem veckor av enbart utflykter, utsvävningar och andra utomordentliga utvecklingar från tid och rum och verklighet. Man kunde ju faktiskt äntligen bli av med sin sex månader långa tennisarm på kuppen.

I Moskva fick man inte längre lunch som kompensation för lång och trogen väntan. Två andra svenskar satt där från Stockholm och gaggade fullständigt onyktra non-stop. Rubler gällde. Hade man dollar gällde 25 rubler för en dollar på restaurangen och 33 dollar för en rubel i baren. Rysk logik? Ju förr man lämnade Moskva, desto bättre. Sju timmars väntan där var sju timmar för länge.

Stockholmarna skulle till Thailand men var inte säkra på att komma på planet då de var så onyktra. Mitt plan var försenat. *Moscow rules*. Ett plan skulle till Stockholm. Ännu kunde man hoppa av och återvända innan det var för sent.

På flyget fick jag ingen mindre som medpassagerare bredvid mig än självaste Devindra, en dansglad sikh, som omedelbart ville att jag skulle följa med honom till Punjab för att där fira Diwali med honom, som inträffar just i morgon. Jag hade inte kunnat komma lägligare, men jag tackade så mycket och berättade som det var att jag var väntad i Dharamsala just i morgon. Eventuellt kunde jag höra av mig på återvägen efter Darjeeling och Nepal. Med sitt vilda folkdanslag hade han turnerat till och med i Bulgarien men var professor i kemi i det civila.

Efter middagen på flyget uppstod det en toalettkö. Vi väntade i 25 minuter, och kön blev längre och längre. Då sade jag till en flygvärdinna, att personen som låst in sig aldrig kom ut, varpå personalen bröt sig in på toaletten. Den påfanns vara tom. Antingen hade den senaste besökaren försvunnit bakvägen genom utträdeshållet, eller också hade dörren gått i baklås. Dock förekom det fler teorier.

Vi landade halv fyra på morgonen i Delhi eller vid midnatt svensk tid. Flygresan från Stockholm hade tagit precis 14 timmar, vilket är ganska normalt. Det var 38 timmar sedan jag lämnade Göteborg, och jag hade en dags väntan på en nattbussresa till Dharamsala kvar innan det värsta av resan var över.

På flyget var även en sympatisk engelsk-holländsk familj med två små barn som skulle till Almora. Även de var stamgäster. Vi hoppades kunna möta varandra på nytt där om nio dagar.

På busstationen i Delhi utsattes man för de vanliga öronrensarna, tungskraparna, sandalputsarna och hela repertoaren av indiska charlataner inklusive tiggare utan armar eller ben eller båda på sina kullagerkärror, men mest sov man bara, tills bussen skulle gå. Denna visade sig vara trängre än vanligt, och det var med största svårighet man kunde sticka ner benen och fötterna under stolen framför. Även min

medpassagerare bredvid hade svårigheter fastän han var indier. Även chauffören var vildare än vanligt och klarade av trippen Delhi-Dharamsala på bara tolv timmar inklusive raster för middag och téer (tre långa). Bagage ramlade esomoftast ner från hyllorna i hans våldsamma framfart, och vid ett tillfälle flög min medpassagerare helt handlöst ut i mittgången.

Redan Devindra hade klagat på den saken i flygmaskinen: "Ju modernare flygplanen blir, desto trängre blir det för passagerarna. Jag kan ju inte ens röra på benen utan att allting kollapsar." Han åsyftade sitt "matbord" fullradat med bräddfyllda juiceglas, whiskyglas, kaffemuggar och annat, som genast skvalpade över så fort grannen framför rörde en fjäder.

Ännu trängre var det som sagt på bussen, som helt anpassad för indiska förhållanden inte ens visade någon dräglighet för indier. Det var lika bra att ta för givet att hela resan, liksom tidigare liknande resor, ofelbart skulle visa sig vara rena länstolsresan.

McLeod Ganj ovanför Dharamsala nåddes halv åtta på morgonen, precis två dygn efter att man kastat loss i Stockholm. Solen var värmande och skön, och ingenting fattades. Det var bara att känna sig hemma i Dharamsala för tionde gången och inleda Himalayafirandet med en grundlig festfrukost för 25 rupier (5 kronor) med en fullödig ostomelett med mycket te till.

del 2 : *Diwali i Dharamsala.*

Ödet hade ordnat det så att man skulle hamna i Dharamsala mitt under Diwalifestligheten. Man hade kunnat hamna på mera utsatta ställen. Redan under eftermiddagen stängde butikerna, och snart bröt tumultet ut med korseld överallt. Det var som att hamna mitt i en belägrad stad under stormning. Gatorna bolmade av brandrök, och precis utanför ditt fönster kunde en öronbedövande kanonad bryta ut som hotade aldrig ta slut förrän hela artilleriet var förbrukat, medan raketerna dånade i skyn. Detta var dagen som hela Indien smällde av. Det var ljusets fest, som avslutar högsäsongen och introducerar lågsäsongen. Förr föll alltid priserna med hälften när lågsäsongen började, men det märker man inte av nu längre.

Söndag klockan 7 gick jag traditionsenligt upp till Triund i som jag trodde utvilat tillstånd. Det visade sig att jag var synnerligen otränad. Det tog 125 minuter upp, det brukade gå snabbare, men vädret var gott, så det var bara att fortsätta vidare uppåt till *Snow Line Café* och toppen, då för en gångs skull man såg vägen. Jag tror aldrig tidigare jag sett toppen eller utsikten därifrån i klart väder. Tyvärr var inte Lakka hemma, eremiten som är fast boende i *Snow Line Café* på 3150 meter, men när jag kom tillbaka ner till Triund satt där ett frodigt gäng svenskar på fyra personer, som berättade att det igår hade kommit 18 svenskar på en gång till Dharamsala. Detta var sensationellt. Dessa 18 svenskar brukade dessutom komma varje år. Jag hade sällan förr mött en svensk i Dharamsala och allra minst uppe vid Triund.

Trots alla dessa triumfer markerades mitt besök av ett visst vemod. Jag hade så många ljuva minnen härifrån, och smärtsammast var åsynen av *Café Shamballah*, som nu var stängt för ombyggnad, ortens charmigaste kafé, som aldrig mer skulle kunna bli vad det hade varit. Där hade jag tillbringat så många glada stunder i synnerhet med mitt italienska gäng förra året.

Flera tibetaner sökte kontakt med mig. En var från Amdo och hade startat en tidning på kinesiska för att skapa fred mellan Tibet och Kina. Ändå var han tibetansk flykting och hade tvingats lämna sitt hemland när han som journalist avkrävdes ett fördömande av Dalai Lama. Det kunde han inte göra, så han flydde och verkar nu från Dharamsala för fred mellan Tibet och Kina, en typisk representant för det hjärtegod

Tibet och för Dalai Lamas outtröttliga freds- och försoningsprogram, som kineserna envist tolkar till motsatsen.

Mot kvällen bar det av mot Dehra Dun och Rishikesh i den vanliga bensågar-typ-bussen. Det var Länstolsresan som fortsatte. Hos mig hamnade en två meter lång kraftig amerikan och en tåligare knubbigare engelsman. Jag tröstade dem med att berätta, att förr var bussarna sådana, att man flög ut i gången och till och med ner i utgångsbrunnen för minsta krängning av bussen. Så var det inte längre. Nu satt man fast som en fastskruvad sardin i en sardinburk i tvångströja dessutom, och ingenting kunde befria en, ty bussen var ju förstås sprängd av passagerare som mest fick stå i gången.

Greg berättade från en resa i Ladakh, att han en gång haft möjlighet att åtgärda situationen. De var femton personer i en jeep, och ingen kunde röra sig, ännu mindre andas. Så erbjöd sig alternativet en annan jeep, och genast gavs det fullt utrymme för all rörlighet, med den påföljd dock, att alla flög handlost omkring i de vådliga kurvorna. Förgäves var det då att önska den andra trånga jeepen tillbaka.

Dock var humöret gott ombord, och flera hinduer tilltalade mig. En var lärare och insisterade på att jag skulle söka upp honom i Chandigarh, Indiens mest avskräckande stad med sin konsekventa hypermodernism konstruerad i sin helhet av monstret Le Corbusier. Naturligtvis hade jag inte hjärta att tala om för honom att det var den sista stad i Indien jag kände för att besöka frivilligt.

Vi var elva västerlänningar i bussen, vi tre anglosaxare, två förtjusande italienskor och ett gäng på sex grova israeler som höll sig för sig själva och hade ockuperat två extra säten bara för sina ryggsäckar trots den överfulla bussen. Det var dålig stil, men det kunde inte hjälpas, och alla bara undvek dem.

Vi nådde Dehra Dun klockan 11 (efter 15 timmars fåtöljresa) och pressade oss sedan in i en ännu mera överbefolkad minibuss vidare mot Rishikesh, där konduktören grälade med alla passagerare, var och en för sig. Tydligt var han van vid att alla försökte smita från betalningen (20 rupier, 4 kronor). Jag tog med mig alla mina fyra kamrater, italienskorna och anglosaxarna, till mitt traditionsenliga paradisställe Rishilok med dess underbara restaurang och trädgård, men de ville inte ens ta trädgården i beaktande utan vände på tröskeln för att söka sig närmare Ganges. Vilken oerhörd dumhet! De ville inte ens veta vad de tackade nej till!

Jag duschade, slickade mina sår, (skavsår och kvaddad höftled efter marschen uppåt Triund, sådant hörde till normaliteterna,) hade en god lunch med en kanna te och förberedde mig för ett besök hos min skyddsling sedan åtta år tillbaka, Harish Sharma. Jag hade mailat honom om min ankomst, men elposten hade studsat tillbaka, så ingen visste någonting om någon.

del 3 : *Fiasko med tröstepreis i Rishikesh.*

Dalai Lama skulle komma hem till Dharamsala på måndag. Bara det borde ha tagits till vara av mig som en ödets signal att stanna kvar i Dharamsala en dag till. Men biljetten var redan köpt, och jag skulle missa Dalai Lama.

I stället råkade jag ut för dessa fyra glada ungdomar från Amerika/England och Italien, representerande hjärtligheten och impulsiviteten själv, som alla fyra stoltserade med sina fjällvandningsbravader. Ben var så lång, att när vi tvingades stå upp i gången i den överfulla konservburken till Rishikesh fick han stå med huvudet nedvikt. För att rädda hans huvud och nacke lyckades vi bereda en specialplats åt honom på kappsäckarna, vilket han var tacksam för. Han hade ju bara ett huvud, och det behövde han.

Med Chiara och Greg diskuterade vi mycket Euro-situationen. Sverige hade kraftfullt markerat sin position med att rösta nej till Euron med stark majoritet och

därmed tagit avstånd från det stora bankbedrägeriet. Europas bankväsen hade lurat Europas folk till att acceptera Euron med löfte om att livet skulle bli billigare. I stället blev livet dyrare. Chiara från Florens bekräftade saken för Italiens del: för medelklassen och neråt hade livet blivit dubbelt så dyrt, vilket var motsatsen till vad politikerna hade lovat.

När vi skildes utanför mitt vilohem, det idealiska Rishilok fjärran från vimlets yra med himmelsk trädgård och ljuvlig frid, föreslog Greg och Chiara att vi skulle ses igen till kvällen. De skulle komma och hämta mig klockan 6. Avgjort.

På eftermiddagen besökte jag Harish och hans familj. Bara fadern var hemma och låg och sov. Båda hans söner hade fått jobb i Delhi. Han var stolt över dem. Harish hade varit hemma för Diwali men skulle just fara iväg till Delhi igen, så jag fick inte träffa honom. Jag hade försökt meddela honom min ankomst, men hans elpost hade inte fungerat, förmodligen beroende på höstens massiva störningar av meningslösa sabotagevirusattacker. Även brodern var borta, och deras vackra mamma var ute i helgedomen för att be sina böner. Under tiden bjöd mig fadern, som jag så brutalt hade väckt upp ur hans siesta, på Coca-Cola. Det var gott. Det var ju 30 grader varmt. Han hade nu en ny tjänst sedan projektet "Gröna Skogar", som han försökt värva mig för med investeringar för fem år sedan, hade gått åt skogen och avslutats, ett behjärtansvärt miljöprogram som krävde pengar utan att ge något tillbaka. Så är det tyvärr med de flesta miljöprogram som kräver pengar. Jag hade inte satsat ett öre. Miljöaktioner typ Greenpeace har större möjligheter att leda till något.

Så jag lämnade familjen Sharma med outrättat ärende och bad dock pappan att hälsa sin son att sätta sin elpostadress i ordning, varpå jag skyndade hem för att ta emot mina gäster.

De skulle komma sex, och jag hade sett fram emot middagen med dem. Jag var där en kvart timme innan, och klockan 6 kom ingen. Den blev kvart över och halv sju. Ingen kom. Jag satt i vestibulen och väntade troget. Kvart före sju. Sju. Då gav jag upp.

Där hade de bundit mig vid ett avtal som de sedan bröt själva. Så får man inte göra med en gammal man. Besviken återvände jag till min whisky och beställde sedan min middag för en person, min gamla favoriträtt Buryani med mycket te till.

Vad hade hänt dem? Jag gissade att pojkarna hade skilt sig från flickorna och att Greg och Chiara sedan saknat motivation till att komma och uppfylla sitt löfte om vidare samvaro. Kanske de rentav hade råkat illa ut. Vem vet. Kanske jag finner dem i morgon bland flummarna vid Ganges.

Därmed hade jag en hel dag extra till godo utan innehåll, som hade varit roligare att spendera i Dharamsala. Det kändes nästan som att jag var skyldig Dharamsala en gottgörelse för att jag lämnat tidigare än absolut nödvändigt för dessa fiaskon i Rishikesh.

Dock var vilan därstädes nödvändig. Under natten sov jag ut i tio timmar och var för första gången fri från all *jet-lag*. I ett försök att hitta mina vänner, som antagligen bodde nere vid Ganges någonstans, följde jag hela flodstranden och vadade barfota i den heliga flodens svalkande och renande vågor. Emellertid var stranden fullständigt nersmutsad. Den fina kristallvita rena sanden var helt uppblandad med trasiga plastpåsar, gamla sopor, skrot och skräp som var mera iögonfallande än sanden med plastflaskor och avlagda klädtrasor som extra kryddor i kompotten. Det förekom till och med trasiga glasflaskor i sanden. Vilken skam för Indien och dess människor!

Inte heller Internet fungerade. Mr Sharma hade hävdade att det fungerade bra för bara 20 rupier i timmen. I de två kontor jag steg in i och frågade om saken fungerade inte Internet alls. "Det fungerade igår," sade de.

Inte heller det tysk-engelska par som också bodde på mitt ställe kunde förstå mina vänners dårskap. "Det här är ju det bästa stället i Rishikesh. Det kan inte finnas något bättre," sade de och prisade sin salighet i den ljuvliga friden i den underbara trädgården, där blommornas rabatt var formad i ett mönster som sade "Welcome".

Men när jag på eftermiddagen gjorde en längre promenad över bron till andra sidan Ganges där alla de intressantaste ashramen finns, i hopp om en sista chans att få se mina vänner, så stötte jag snart ihop med Greg och Ben tyngda av hela sitt bagage. De hade gått på en rejäl nit och råkat ut för det uslaste ashramet i Rishikesh, där allting var försett med hänglås och galler, och där träbredsarna bara haft 5 cm tjocka madrasser som inte förnyats på minst 15 år. Ben såg verkligen dålig ut. Han var förkrossad över gårdagen och verkligen ledsen för att det gick som det gick. Nu kände han bara för att kräkas. Greg verkade då kryare, och vi bestämde att jag skulle söka upp dem på deras nya hotell till kvällen. Han visste också på vilket ashram flickorna bodde och gav mig till och med deras rumsnummer: 96. Jag följde sedan hans anvisningar men hittade aldrig flickorna och kunde omöjligt finkamma vartenda ashram i Rishikesh på två unga italienska flickor. Så gör man inte i Indien.

Punktligt begav jag mig iväg till Gregs och Bens hotell till klockan sex, men det visade sig ligga så långt från staden som möjligt, och det var uppforsbacke hela vägen. Dessutom hette det inte alls "*Green Cottages*" som Greg sagt utan "*Green Hills Cottages*", och det fanns miljoner med andra varianter på "*Green*" och "*cottages*" på vägen, så när jag äntligen hittade fram var det kolmörkt.

Ben var så dålig att han inte ens öppnade dörren när vi bearbetade den med åtskilliga medel och metoder, så vi lät honom vara dålig i fred och hade en angenäm middag själva i stället. Mest pratade vi om Ladakh, där Greg hade varit under september; men sålunda slutade i alla fall alla de ganska fiaskoartade Rishikeshepisoderna i dur under angenäma former. Jag fick skriva ett litet brev till Chiara, som Greg hoppades kunna leverera, om han skulle få träffa henne igen, vilket vi hoppades att han skulle göra.

Själv hade jag en kort natt att se fram emot med organiserandet av mitt bagage för att stiga upp efter tre för att fånga den tidiga morgonbussen till Joshimath 250 km uppåt bergen. Jag emotsåg fortsättningen av Länstolsresan med förtjusning.

del 4 : *Fallgropar till Joshimath.*

Naturligtvis var det omöjligt att sova natten innan man skulle resa till Joshimath. Alltför mycket te både till middagen med Greg och efteråt satte också sina spår. I stället för att slappna av och utnyttja de få timmar man hade till buds till vettig sömn låg man bara och spände sig och grubblade över allt vad man hade glömt, alla man hade försummat och allt hemskt som kunde inträffa. Det kunde ju vara vad som helst.

Det enda jag sent omsider kommit på att jag glömt i Göteborg var alla mina kartor. Så jag fick resa omkring i Himalaya i år helt utan kartor.

Den första bussen skulle gå 3.30. Då jag ändå inte kunde sova var det lika bra att stiga upp och ta just den bussen, så jag pallrade mig iväg halv 3 och började vaggas iväg mot busstationen dignande under mitt lätta bagage med alla böckerna och haltandes på alla mina fotblessyrer, av vilka jag aldrig lyckats klara av lilltån. Den enda nackdelen med att konsekvent hålla sig till sandaler är att ingen annan gör det. Alla de andra trampar på i sina hårda skor och strumpor och märker inte att de understundom trampar sönder lilltån på en ensam man med sandaler. Vad gör man inte bara för att avstå från sin egen olidliga fotsvett?

På vägen till bussen i mörkret haffades man av en motorrickshaw. Man ville ju gärna bespara sig besväret att slita på lilltån en halvtimme till, så man slog till för 20 rupier. Genast kom det en annan passagerare till, och så stannade de vid en taxi som skulle köra till Joshimath, vars förare insisterade att jag skulle följa med för bara 200 rupier. Men jag ville inte missa den idylliska bussresan i den invanda länstolen. De hävdade att 200 rupier var lika mycket som bussbiljetten kostade. Taxin var bara så mycket bekvämare. Vem vet vart de hade kunnat föra mig. Jag insisterade i min tur på

att få fortsätta med motorrickshawen till busstationen, och så stod vi där klockan 3 i natten och argumenterade högljutt om saken i en halv timme. Det var mödosamt. Slutligen fick motorrickshawen lov att köra mig till busstationen - och tog 30 rupier.

Bussen stod snällt och väntade, och teserveringen var också redo. Jag fick den bästa platsen i bussen och på rätt sida, och så började tiden gå, långsamt satte sig bussen i rörelse med sju passagerare, stannade sedan vid varje gathörn och plockade upp fler, så att vi blev tolv, och blev slutligen stående mitt i centrum. Ingenting hände. Chauffören försvann och kom inte tillbaka medan bussen stod på tomgång. Slutligen började en bekymrad passagerare titta på klockan och frågade försiktigt en annan passagerare (då även konduktören var försvunnen) om vi inte borde ha startat för länge sen? Den diskussion som följde ledde till att snart samtliga passagerare evakuerade bussen. Jag följde med dem och fann med dem en ny buss, där jag fick den sämsta platsen på fel sida längst bak. Men bussen körde åtminstone iväg och det i vild fart.

Min närmaste medpassagerare var en ung sikh som sov hela tiden. Då han hela tiden bytte ställning och säten för sitt sovande kunde jag i smyg så småningom erövra hans plats på rätt sida av bussen med utsikten mot floden, så att jag kunde få någonting att fotografera på vägen. Han misstuckte inte.

Emellertid var den 25 mil långa vägen till Joshimath hårt drabbad av jordskred. Fem gånger måste vi stanna och vänta på att larvfotsbulldozers skulle skyffla undan jordskredsmassor från vägen, så att vi och andra kunde passera. Det blev givetvis långa köer varje gång. Detta försenade resan åtskilligt. Då man ej heller fick lunch på vägen och avrest utan frukost blev denna länstolsetapp småningom prövande, då sätena i denna ersättningsbuss erbjöd ett nytt problem: de var för korta till och med för indier. Samtidigt var den delen av vägen som var hel i så dåligt skick, att det eviga skumpanDET gnagde hål i de flestas knäskålar i den ofrivilliga ständiga friktionen mot grannen framför och hans lika trånga och hårda säte. Lilltåproblematiken försvann eller drunkande i den allmänna knäskålsmassakern.

Men man kom fram levande trots allt efter en elva timmars vidunderlig bussfärd. Den hade tagit åtta timmar ibland men aldrig tidigare mer än tio, och detta var min sjätte utfärd till Joshimath, och åtminstone vädret hade aldrig varit bättre.

Och vad betydde alla lösa länstolsfjädrar och -resårer eller bristen på sådana när man fick komma hem till ett kärt gammalt ställe, som inte förändrats ett dyft på tre år, och där man blev mer än väl omhändertagen med till och med te och spegel, egen lavoar och hela tre lampor på rummet för bara 100 rupier? Det överträffade genast både Dharamsala och Rishikesh.

del 5 : *Triumfi Auli.*

Allt vad man behöver för att trivas väl på ett ställe är ett gott värdskap. Om bara värden och miljön är god är man genast i paradiset, och det enda återstående problemet blir att nödgas lämna det.

Vi for upp till Auli tidigt i gryningen. Den första turen skulle ha gått 8.15 men gick 8.50. När jag först kom till Joshimath för nästan nio år sedan gav det intryck av att vara den extremaste utkanten av civilisationen, ett indiskt Klondyke bortom tid och rum, ett primitivt plåtskulssamhälle, där nästan bara vägarbetare bodde för tillfället. Sedan dess hade mycket hänt. Mitt hotell då hade varit det enda synliga i staden, och ett genomblåst rum med trasiga fönster hade jag till nöds fått för 70 rupier. Samma hotell hade sedan dess utvidgats med en extra våning, och priserna låg nu på 600-700-rupiersnivån. Nu fanns det goda hotell överallt i Joshimath. Då hade linbanan för det mesta varit stängd och gått kanske 1 à 2 gånger om dagen. Nu gick den varje halvtimme, och kabinen kunde vara fullproppad. Vi åkte upp 12 personer, och två av dem var från Australien, han från Fiji, den första Fijier jag någonsin träffat.

Vi hade sedan gott sällskap av varandra hela dagen. De hade gjort den stora rundan till Ganges källor, Yamunotri, Gangotri, Kedarnath och Badrinath. De hade tyckt bäst om Kedarnath för dess vildhet och hunnit dit precis till stängningsceremonierna för säsongen med massor av guld, rökelse och myrra, danser och håll-i-gång hela dagen till skrånande hinduistiskt oväsen medan snön föll och gjorde slut på pilgrimssäsongen.

Jag gick traditionsenligt vidare upp mot toppen genom skogen och över hedarna till klippformationerna högst upp. Jag slogs av att snön börjat tidigt i år. Det var bara 30 oktober, och snön låg redan över hedarna. Förra gången för tre år sedan, när jag var här med Jantine och Mick, hade det varit helt snöfritt, om dock gången före det jag fått vandra över snöfält med metertjockt lager, men det hade varit redan i november. Men det mest märkvärdiga var, att för varje gång jag kommit till Joshimath, (detta var den sjätte,) hade vädret varit bättre. Första gången var det storm och blåst, andra gången regnade det, tredje gången var det snö, fjärde gången kom jag första gången upp till Auli, och förra gången hade ovädret börjat så snart vi kommit ner. Inget oväder den här gången.

Att gå upp till toppen visade sig emellertid vara tungt för en otränad 52-åring. En bit från toppen måste jag stanna och vila på en sten, och sedan fick jag vidtaga tricket "synkroniserad exakt andningsrytmik i takt med kroppens rörelser". Det hade jag inte behövt i Dharamsala, men här gick det inte utan.

Emellertid var allting idealiskt, och toppen på kanske 3300 meter nåddes i triumf. Först på vägen ner började högra knät strejka. Inga örnar uppvaktade mig den här gången som förra gången om jag dock såg två på avstånd.

Med svårighet kom jag tillbaka ner till Auli med obrukbart högerknä där mitt australiensiska par väntade. Jag intog en välgörande tomatsoppa medan min hjärtlige Fijikamrat utgöt sig över det indiska teets välsignelser. "Detta *chai* är som en hel måltid, det både mättar och släcker törsten samtidigt, och man kan stå sig länge på det. Det är en gudadryck." Jag kunde inte instämna mera fullständigt.

Vi hade sällskap ner igen i linbanan, och kabinen var överfull och hade fler än den maximala lasten på 25 personer, så det var nätt och jämnt vi rymdes stående. En annan variant på länstolstemat: alla måste stå.

Solen gassade i överväldigande generositet och det var bara att njuta, men dess värme och ljus var förrädiskt. Så snart den försvann bakom bergen efter klockan fem kom kylan krypande och överföll en bakifrån, och då gällde det att klä på sig snabbt. Frös gjorde man ändå.

Uppe vid Auli hade det varit 10 grader även i dagsljus. Min rumstemperatur på morgonen klockan åtta var 14. Det var alltid minusgrader på nätterna. Men dagarna var helt njutbara som vid idealisk nordisk sommar.

Vid mina tidigare besök i Joshimath hade jag alltid fått panik av det överväldigande dramatiska landskapet med dess upptornande knivskarpa himmelsberg (med Indiens högsta berg Nanda Devi i centrum) som förlorade sig ner i en dal utan botten - från Joshimath såg man inte var avgrunden slutade. Joshimath kallas "gudarnas dal", och från detta distrikt härstammar hela den ursprungliga indiska mytologin med gudarna Rudra, Indra, Nanda och Karna gradvis ersatta av Brahma, Vishnu och Shiva, och visst är detta berglandskap fullständigt hisnande i sin gudomligt överväldigande dramatiska skönhet och prakt. Men för första gången kunde jag ta det lugnt här och känna frid, åtminstone delvis på grund av att jag för första gången hade riktigt gynnsamt väder.

Det fanns Internet i Joshimath. Problemet var att det inte fungerade. Det fanns två anläggningar. Den ena låg precis vid linbanan, den mest strategiska av alla placeringar, men av någon anledning var den stängd och nerlagd. Den andra hade fungerat. När jag först besökte den sade direktören som i Rishikesh: "Den fungerade igår." När jag kom tillbaka följande dag var det stängt och låst hela dagen fram till kvällen. Då öppnade den precis lagom till det stora strömavbrottet.

Det var mitt första strömavbrott i Himalaya denna gång, och jag hade förundrat mig tills nu att det inte inträffat något tidigare. Emellertid inträffade detta just lagom till skymningen när hela staden behövde tända sina lampor. Det kunde inte ha inträffat lägligare. Och det blev långvarigt. När jag till slut vågade det yttersta riskprovet att gå på toaletten (i skrubben med hålet i golvet) utan något ljus kom strömmen tillbaka precis när jag lyckats färdigt. Det var som för en blind att plötsligt återfå synen.

Och då började hela Joshimath genast festa. Alla restauranger och syltor fylldes genast. Till nöds kunde jag få plats längst in i en skrubb i ett kyffe av tredje klassen där det fortfarande låg tömda flaskor kvar på golvet, som innehållit indisk sprit, som man fick det tacksamma nöjet att få sitta och trampa i. Men kvällens soppa med parantha och curd höjde en högt över alla dagens förtretligheter och lät en bara behålla alla de fulla vinsterna av dagen helt intakta.

del 6 : Tillbaka hem till det underbara Kausani.

Resan från Joshimath till Kausani blev som vanligt hårresande. Det hör ju till traditionen. Varje gång blir det nya förvecklingar. Inga motorstopp den här gången, inga punkteringar, inga haverier, inget krossat bagage slungat från jeeptaket ut i vägen med krossade whiskyflaskor och kameror som resultat, inga jordskred på vägen, inga hål som man måste ta sig över klättrandes till ett annat väntande fordon på andra sidan, inga krokar, inga olyckshändelser, för en gångs skull ingenting dramatiskt. I stället: länstolsresa i jeep i stafettlopp med komplikationer på vägen.

Bussresan från Joshimath till Karanprayag gick smärtfritt, och de 80 kilometrarna klarades av på nästan bara fyra timmar. Emellertid stannade bussen inte i Karanprayag utan utanför, då en ny bro kunde dirigera trafiken förbi den värsta flaskhalsen mellan Rishikesh och Joshimath (250 km). Detta var jag olyckligt omedveten om, och först när vi kört förbi Karanprayag vaknade jag upp inför situationen. Det var bara att vandra tillbaka.

Ingen buss gick till Kausani, påstod en jeepförare som lyckades haffa mig. Då verkligen ingen buss syntes till för tillfället lät jag mig förföras av honom. Han åtog sig att föra mig till Gwaldam för 65 rupier, och jag lät mig knuffas in längst in i en överfull jeep (18 personer) så att jag inte såg någonting. Dessutom satte den aggressive föraren på den skrälligaste och skrikigaste indiska pop med 1000 decibels högtalare i jeepen, så att man kunde krevera, och öronsprång verkade under omständigheterna omöjligt att undvika, då man varken kunde röra sig eller skydda sig. Alla de andra 17 hinduerna verkade färdigt hjärntvättade.

Detta tog emellertid ett hastigt slut när föraren plötsligt nekade köra längre, och alla måste byta jeep. Vi hade bara kört halva vägen till Gwaldam om ens det. Men ingen tepaus tilläts då vi alla omedelbart måste stuva in oss i nästa bagageförpackning. Det var så trångt, att föraren satt halvvägs utanför jeepen (på höger sida) och körde, medan jag satt lika långt utanför på motsatta sidan och kramade krampaktigt om mitt bagage, som jag hotades med att annars förlora i varje kurva. Denne förare hade åtminstone inte högtalarolåt på, och man fick lov att ta det vackra landskap man körde igenom i beaktande.

Men denna tripp tog lika hastigt slut i Gwaldam, där man fick stuva om sig igen för nästa etapp till Garur. Det var bara ner i dalen. Därefter var det bara uppför nästa kulle kvar till Kausani. Det låter litet och ser litet ut, men det rör sig om tillsammans 40 kilometer, och uppförsbackarna är mycket långa och långsamma.

Spänningarna släppte först under den sista etappen, när man äntligen inte behövde sadla om jeep mera före Kausani. Då började problemen. Det visade sig att Kausani bjöd på en enorm trafikstockning. Den började flera kilometer nedanför och väckte omedelbart de vildaste och ondaste farhågor. Hade Kausani drabbats av en förintande

turistinvasion? Var allt en enda vild urspårad cirkus där uppe? Skulle allt vara totalt oigenkännligt efter tre års bortavaro? Bakom oss körde en vild bilist med mobiltelefon i örat som tutade oavbrutet och såg mycket arg ut utan att ta någon hänsyn till att båda körfilerna var totalt blockerade av trafik fördelad på tre filer. Han skulle tydligen på något viktigt möte i Almora och var superstressad. Sådant förekommer numera även i Indien. Till slut lyckades han slinka igenom utan att hamna i diket.

Nej, det var lyckligtvis bara asfaltering på gång. Man kom igenom. När jag steg av jeepen uppe på den öppna centralplatsen (där allt till all lycka var fullständigt oförändrat) väntade en ung okänd man på att ta emot mig. Han ville väl värva mig för något hotell, tänkte jag, och undvek hans blick och sökte i stället den person som alltid tidigare brukat möta mig här å sitt hotell Uttarakands vägnar, men han syntes inte till. Så jag hade inget val än att utsättas för den okände värvaren. Det visade sig att han representerade hotell Uttarakand.

Det blev jag som visade honom vägen hem, där jag genast fick palavra med direktören. Hela personalen var ny för mig, jag kände inte igen en enda kotte med undantag för en och annan vålnad ur ens förflutna inne i köket, men vi kom väl överens, i synnerhet när jag berättade om mitt mångåriga samröre med hotell Uttarakand, där jag ju alltid hade bott i Kausani sedan 1995. Jag fick det minsta och mest idealiska rummet på övervåningen med utsikt och balkong för bara 100 rupier.

Så fort man trampade fast mark under fötterna i Kausani kände man sig fullständigt som hemma igen i detta paradiset, som man försummat i tre år. Det kom riktigt tårar i ögonen. Vad gjorde det om moln skymde undan bergen i norr för tillfället? I stället var man tacksam för att solen inte gassade. Klockan var 2, den 20 mil långa resan hade tagit 9 timmar, och man hade varken fått te eller rast på vägen, så det var bara att genast intaga restaurangen under konstaterandet att den fortfarande måste vara den bästa i Uttaranchal. Det enda beklagansvärda i Joshimath hade varit maten: matkulturen där var närmast obefintlig, det fanns nästan bara ris och linser att få, som konsekvent och alltid chilipepprades så kraftigt att maten bestod av mer kryddor än mat. Dieten i Gudarnas Dal var för eldsprutande drakar. Så satt man då äntligen tryggt på ett anständigt matställe med riktigt god mat. Till och med ketchupflaskan var ny och full, ehuru man även i Indien dras med det speciella fysiska ketchupproblemet. Här är dessutom flaskorna större. Så stöt till försiktigt, eller du skvätter ner hela etablissemanget.

del 7 : Det gamla Indien vid Baijnath.

Och vem dök upp vid lunchbordet i hotell Uttarakhands restaurang i Kausani om inte självaste Yogi Müller! Jag hade inte sett honom på sex år och kände genast igen honom, medan han inte precis kunde placera mig. "Har du följt med mig på någon av mina cykelsafaris?" frågade han nästan skamset, vilket jag naturligtvis inte hade gjort, men jag hade aldrig glömt honom. Han hade haft en del dåliga turistår och mest tjänstgjort uppe i Dharamsala som allt i allo i olika former och var nu bara tillfälligt i Kausani. Sina cykelsafaris, att ta med unga entusiastiska turister på utflykter i Himalaya med cykel, hade han nästan helt lagt ner åtminstone för i år. Hans annonser syntes inte heller längre överallt i Kausani.

På hotellet fanns två personer vid namn Michael, en ensam engelsman i min ålder och en ung österrikisk trädgårdsarkitekt med sin fästmö i samma yrke. De var mycket sympatiska, och jag tog mig gärna an dem, speciellt som de var första gången i Indien och var tämligen osäkra. Jag tog dem upp till Gandhis ashram, visade dem runt i muséet och bjöd dem på te medan vi trivdes förträffligt tillsammans. De hade fem månader på sig i Indien, de hade bara börjat och hunnit förfäras i Delhi, lärt sig älska Rishikesh, besökt Badrinath och andra dylika exotiska extrema platser och lyckats landa

i Kausani, där de varit företagsamma nog att vandrades uppsöka Baijnath sex kilometer nedåt dalen. Jag gav dem tips om goda böcker, främst Dominique Lapierras och Larry Collins' "*Freedom at Midnight*" och "*The City of Joy*", men vi pratade också ingående om tyskspråkig litteratur.

Annars var allting tämligen oförändrat i Kausani till min stora lättnad. Folk kände igen mig från tidigare år och hälsade på mig, och det var som om jag aldrig hade lämnat denna fridfulla pilgrimsort. Jag hade spänt mig inför återseendet och befarat alla möjliga chocker och verkligen varit nervös som i rampfeber, men allt vad Kausani erbjöd mig var lyckligtvis bara lättnad.

Så hade jag dessutom funnit detta underbara unga österrikiska par, idealiska människor, trädgårds- och landskapsarkitekter, kanske framtidens viktigaste yrke, Michael och Lea, vackra och behjärtansvärda och hur trevliga som helst, som hade ordnat det så väl för sig att deras yrken gav dem ledigt hela vinterhalvåret (5 månader) som de då kunde tillbringa i Indien, som just den tiden prunkar som mest av sköna blommor och blader. De bjöd mig följande dag att följa med sig på en dagstur upp till ett tempel någonstans, men jag hade redan bestämt mig för att bege mig ner i dalen till Baijnath, ett besök som jag uppskjutit från gång till gång i årtal men som jag nu äntligen skulle genomföra.

Tyvärr blev det en ganska odräglig utflykt ur fysisk synpunkt. Mina knän ville inte orka med, men framför allt var det mördande hett där nere i dalen under den hårt och våldsamt gassande solen. Däremot var besöket i Baijnath väl värt sitt pris.

Tempelområdet är inte stort men fullsmockat med ruiner och små stupor. Där finns även ett centraltempel och ett rikt urval urgamla statyer, som man nästan inte längre kunde identifiera: gudar, lejon, elefanter, oxar och andra mindre identifierbara varelser. Men jag förstod överste Younghusband, han som intog Lhasa 1904, som helt förlorade sig i denna plats och kunde försjunka i hur djupa drömmier som helst över den. Det är nämligen en 5000 år gammal kultplats, och dess äldsta civilisationsminnen är alltså äldre än de äldsta pyramiderna.

Sorgfälligt har hela området restaurerats med oändlig pietet av fromma arkeologer, så att monumenten ser mer eller mindre hela ut och huvudtemplet har ett ordentligt plåttak. Shiva sitter där inne med sin kobra.

Naturligtvis finns det de som tar traditionen att detta varit ett levande kulturcentrum i 5000 år med en nypa salt, men både Francis Younghusband och jag lät oss bli ganska övertygade. Något mera typiskt för Indien fick man samtidigt leta efter. Platsen ligger nere vid floden där denna beskriver en stilla krök, och där finns massor av stora fiskar. Jag blev inte klok på vad det var för sort, men de såg forelliknande ut. Där fanns ingen turistmarknad, stället var varken någon turistmagnet eller -fälla, men man erbjöds att köpa mat till att föda fiskarna med. På andra ställen (i Europa) erbjuds man duvfoder och ankfoder, men här var det fiskfoder.

Och på andra sidan floden tätt intill denna heliga kultort satt vackra kvinnor och tvättade sina sarees. Man fick den bestämda uppfattningen att detta hade pågått i 5000 år, och man önskade gärna att det skulle få fortsätta i minst 5000 år till. Och de tidlösa monumenten liksom vittnade om att det var en helt realistisk möjlighet. Här var det bara tidlöshetens dimension som ägde någon giltighet för tillvaron. Detta var det eviga, fromma, tidlösa Indien.

del 8: Överraskningar i Almora.

En ny gäst dök upp på Uttarakhands värdshus i Kausani som var från Frankrike och led av magtjosan, som han ådragit sig i hotell Kailash i Almora, som var mitt nästa uppehållsställe. Emellertid medförde han den goda nyheten att mr Shah fortfarande förestod det anrika hotellet (vid 85 års ålder) och att således ingenting hade förändrats

där. Mrs Shah förestod fortfarande köket, och hennes mat var fortfarande halvkokt och halvrå, vilket förklarade Maltys magproblem.

Emellertid var han en resenär av den idealiska sorten: energisk, villig att pröva allt, och öppen för allt. I det civila hade han en skidaffär två timmar från Grenoble och ledde också längre skidutflykter i Alperna. Han hade just kommit ner från Ladakh, där han varit under mitten av september till slutet av oktober och genomströvat hela Zanskar, hans älsklingsland. Vi hade således mycket gemensamt och mycket att diskutera om Ladakh.

Årets turistsäsong i Ladakh hade varit förödande: 36,000 turister mot 6,000 året innan, när jag var där senast efter Pakistankrisen. Det hade varit för mycket turister. Vi hoppades båda att det till 2004, när vi båda siktade på att återvända dit, skulle komma en ny läglig Pakistankris, så att dollar- och länstolsturister skulle hålla sig borta därifrån.

Sista morgonen i Kausani hade vi tur. Himlen var klar, och alla bergen med hela Nanda Devi-massivet framträdde tydligt. Det var gudomligt. Vädret förblev klart, så när dimmorna höjde sig från dalarna inför solskensvärmen svävade alla 7000-meterstopparna högt ovanför jorden, då dimman sammanflöt koloristiskt med himlen. Det är sådana fenomen som får Indien att ibland påminna om Afrika.

Jag ville ta det lugnt på morgonen och njuta av solen medan Michael och Lea ville fara iväg till Almora, där solen inte värmdde staden förrän senare på dagen, då den ligger på en norrsluttning. Jag lät dem fara iväg och tog det lugnt.

När jag slutligen packade mig iväg övertalades jag att ta en taxi då ingen visste när bussen skulle komma. Jag fann mig, och i samma taxi befann sig - Michael och Lea. De hade inte kommit längre. Så vi hade bästa tänkbara sällskap hela vägen till Almora, där vi beslöt att senare ha lunch tillsammans klockan ett på Pugmark i Papalsaari, ett ställe som rekommenderats dem av en vän.

Jag tog in på hotell Kailash där jag fann mr Shah vid strålände vigör som vanligt. Jag fick mitt gamla rum, och allt var frid och fröjd i sin nästan musealt pittoreska oföränderlighet. Sedan begav jag mig vidare för att spåra upp andra gamla vänner.

Mohandas Kandpal var sig helt lik och bjöd mig på te i sin klädbutik. Han hade nu fått eget hus utanför staden och behövde inte längre trängas och bo med hela sin familj i butiken. Han gav mig goda råd hur jag skulle finna restaurang Pugmark i Papalsaari.

Jag nådde stället precis klockan ett, och det låg nästan framme vid Kesar Devi. Det var ett helt västerländskt ställe, hela zonen var helt västerländsk, men maten var angenäm och även det vackra värdfolket. Vi var bara västerlänningar där - inga hinduer alls. Utom jag med Michael och Lea fanns där tre engelsmän och två andra tyskar.

Men Almora hade förändrats väsentligt, och i centrum kände man knappast igen sig alls bland alla de moderna palatsen och de gamla försvunna trähusen från kolonialtiden. Endast mr Shah och hotell Kailash tycktes framgångsrikt motstå tidens grymma tand.

Vi var fem gäster i hans gamla anrika hotell Kailash, två spanska par utom jag. Vid middagen på kvällen föreläste han som vanligt ur sin breda repertoar av ett långt och rikt livs erfarenheter, och det intressantaste han hade att säga var hans hävdande av att engelsmännen hade haft rätt och Gandhi fel. Under engelsmännen hade Indien det bra, både tryggheten, säkerheten, ordningen och ekonomin fungerade bra, medan Gandhi förstörde alltsammans med att sjabbla bort hela det fria Indiens möjligheter med att vägra bli dess förste premiärminister för att i stället flirta med Djinna (som skilde Pakistan från Indien med alla de traumata detta ledde till speciellt för Punjab och Kashmir) och låta sig tubbas av Nehru, medan Patel hade varit bättre som premiärminister. Nåväl, det var för sent att göra någonting åt allt detta nu, men mr Shah verkade helt förvissad om att det engelska styret varit bättre än vad det indiska blev, och att hela skilsmässan från England var ett misstag.

Han berättade också fascinerande om hur hotell Kailash fick sitt namn. 1934, när han inledde sin verksamhet i Almora som sextonåring, hade en grupp engelsmän kommit till Almora med väldigt starka kikare, och genom dessa hade de faktiskt kunnat se berget Kailash i fjärran i Tibet. Därför hade hans hem fått namnet Kailash och inte alls för att han själv hade varit där.

Michael kom på besök på kvällen och tog muséet i skärskådande och blev imponerad. Det spanska paret berättade mycket om sin hemstad Granada, där Lorca och de Falla tillsammans lanserat den första flamencofestivalen, Lorca för att senare bli mördad av fascisterna och de Falla för att av grämselse över deras regering fly till Argentina, där han dog en gammal man. Alla fina konstnärer hade lämnat Spanien på den tiden, hävdade paret.

Men hör och häpna! På kvällen provade jag ett av Almoras halvtannat dussin Internetstationer, och det fungerade! Det tog tio minuter att komma fram, och tre gånger blev man fränkopplad, men man lyckades ändå tömma all skräppost och rensa upp i alla brevlådorna. Detta var fullkomligt sensationellt. Internet fungerar i övre Kumaon, mitt bland bergen, fjärran från all civilisation! Emellertid hade ingenting hänt hemma, och de bästa nyheterna var frånvaron av sådana. Man kunde lugnt fortsätta vidare i Himalaya med eller utan länstol.

del 9 : *Det underbara Naini Tal*

Tyvärr fick jag inte se mer av Jawaharlal Shah denna gången, då han hastigt och lustigt reste iväg till ett bröllop i Naini Tal redan på morgonen. Dock hade han som vanligt gjort ett både minnesvärt och outplånligt intryck genom sin långa erfarenhet i indisk politik och socialvård. Han kommer alltid varje år med helt nya överraskande synpunkter och argument och upprepar sig aldrig som det snille han är, och han älskar att slå sina gäster med förvåning. Den här gången klagade han på att västerlänningar behandlar indierna alldeles för vänligt. De bara smickrar och berömmar i stället för att kritisera och påtala allt vad som kan förbättras. Jag inpassade genast då, att vad Indien verkligen behövde var en ordentlig städning och upprensning av all smuts med den helt nersmutsade Gangesstranden i Rishikesh i färskt minne, varvid mr Shah strålade och genmålde: "Tänk om någon påtalar detta för Gandhi 1947! Hur mycket snyggare och renare hade Indien inte varit idag då!"

Då jag till min lycka klarat av all min e-post kvällen innan förelåg faktiskt möjligheten att jag kunde lämna Almora redan på förmiddagen. För att återse Michael och Lea en sista gång gjorde jag den långa morgonpromenaden upp till Papalsaari - och mötte dem på vägen. Vi återuppsökte Pugmark, som tyvärr var stängt, så vi hänvisades till en frukost inomhus. Sedan visade jag staden för dem och mitt sagolika oefterhärmliga helt surrealistiska hotell, där Antonio Gaudí och Salvador Dalí hade stormtrivts. Inte konstigt att jag bara mött spanjorer där.

Efter avskedet från Michael och Lea med utbyte av alla möjliga adresser, både naturliga och e-post, lämnade jag dem i mitt cybercafé och återuppsökte min vän Mohandas Kandpal i klädaffären. Han var hjälpsamheten själv som vanligt, och han berättade, att man numera (sedan bara tre månader) kunde reservera eller köpa järnvägsbiljett över hela Indien genom en datoriserad tjänst i Almora. Jag gick dit men fick inte biljett från Kathgodam till Darjeeling utan hamnade på en väntelista med 10 före mig i kön. Jag beslöt att fortsätta försöka i Naini Tal.

Mohandas ordnade en jeep för mig tillsammans med ett glatt sällskap män i sin bästa ålder som skulle bevista någon glad festival i Kathgodam. De vrålskrattade och skrek hela vägen tills jag blev avsläppt i Bowali, där jag genast fann en buss till Naini Tal för bara sex rupier. Äntligen slapp man de odrägliga jeeparerna och kunde resa tryggt

och bekvämt som i länstol och till och med se ut ordentligt över landskapet i en riktig gammal stenåldersbuss, hur sliten men hur njutbar som helst.

Som vanligt blev uppklätringen till Naini Tal (1938 m.ö.h.) rena paradissupplevelsen, och till min oändliga lättnad hade ingenting förändrats. Inga våldsamma ras hade förfulat det underbara sjölandskapet, inga nya hemska hus hade byggts, och på mitt gamla hotell "*Alps*" väntade min gamla värdinna och hälsade mig välkommen tillbaka och fann ett nöje i se mig igen. Allt var sig likt i detta gamla anrika paradis, briterernas indiska sommarhuvudstad på 1820-talet innan Darjeeling blev det, med sin underbara stil helt intakt och i princip oförändrad sedan dess, och med mitt hotell som dess härligt exotiska imposanta spökslott som kronan mitt i Talli Tal. Det kunde inte bli bättre än denna romantiska totala oföränderlighet med dess tjugande och oemotståndligt sagolika charm.

Liksom i Joshimath verkade jag vara helt ensam västerlänning i hela staden. Tre gånger av och an längs hela *the Mall* från stadsöppningen till mitt hotell fick jag gå innan jag såg någon annan vit, som då var två damer i en servering fördjupade i läsning. Den ena som var äldre såg sträng ut medan den yngre var helt konventionell - förmodligen engelskor.

Jag mindes Catherine Gicks, som jag haft sällskap av förra gången både i Kausani och här och hennes hurtfriska exempel - det var hon som väckte mitt intresse för Baijnath, dit hon själv promenerade fram och tillbaka, och som rekommenderade åt mig "*Kapten Corellis mandolin*", som blev en mycket givande läsning. Dessa båda engelskor verkade av precis samma intellektuella och energiska typ, som också utmärkte min vän Michael i Kausani, som rekommenderade Ruskin Bond åt mig, en för mig helt okänd författare med Mussoorie som expertområde, en underbar *hill station* som jag försummat alltför grovt ända sedan mitt första och hittills enda besök 1995 tillsammans med Tony under vår stora pionjärresa.

Genom "*the Tourist Office*" fick jag anvisningar vart jag skulle vända mig med mitt tågbiljettbekymmer, och jag fick faktiskt biljett med liggplats hela vägen fram till tågbytet i Barauni. Därmed kunde jag hålla tidtabellen något så när och realistiskt se fram emot att nå Darjeeling på fredag. Nu var det tisdag, och det enda jag beklagade var att det bara gav mig en och en halv dag i det underbara Naini Tal. Visst hade jag gärna stannat längre.

Det var full fart i Naini Tal. Det var nästan som rena karnevalen. Salustånd var uppslagna överallt, allting såldes till vrakpriser, och den lilla sjöstaden var full av liv och rörelse.

Och vem stötte man inte ihop med mitt på marknadsplatsen om inte min gamle nepalesiske vän från Kausani, den förste som tagit emot mig i Kausani 1995 och som varit min mellanvärd där ända till och med förra gången och som jag nu för första gången hade saknat? Yogi Müller hade nedsättande sagt att han slutat för att han druckit för mycket, men här i Naini Tal var han fullkomligt nykter och hyrde ett eget hus ovanför staden som han sprang 500 meter nerifrån och upp till flera gånger varje dag. Vi kände genast igen varandra, han var helt sig lik och bjöd mig hjärtligt på te, medan vi pratade om gamla tider. Det roade honom mycket att höra att Yogi Müller fortfarande var i farten i Kausani med sina cykelturister. Hans senaste hade varit en schweiziska som sedan 30 år levde på Kreta, en mycket klämkäck och trevlig kvinna.

Han delade fullständigt min mening om Almora. Det hade expanderat för kraftigt och förändrats till det sämre. Till och med Kesar Devi, som varit ett sådant paradis, smällde nu upp mastodonthotell för indiska turister, så där försvann det hippieparadiset. Han tyckte inte alls om Almora och ville aldrig dit mera. Det var för hans vidkommande helt fördärvat av överexploatering och miljöförstöring. Det var bara mr Shah med det gamla anrika hotell Kailash som fortfarande höll stilen i Almora.

Dagen avslutades högtidligt på sedvanligt vis med en *mutton buryani* på restaurang Negi. Det kunde inte bli mer traditionellt. Högtidligheten i denna rit kontrasterades emellertid med kassettbandspelaren på stället mitt emot, som spelade indisk popmusik; men på denna nivå närmare 2000 meter går kassettbandspelare av någon anledning snabbare, så att vokal musik återges i Kalle Anka-version, vilket visserligen minsann går undan men gör att det bara låter löjligt.

Det var någon sorts festival på gång, ty det festades och tjöt och avsköts fyrverkerier halva natten, som om 4 november var något särskilt. Jag minns bara att Jitzhak Rabin mördades 4 november för åtta år sedan, när jag också då råkade befinna mig i Naini Tal och fann hela dagen en gränslös njutning precis som nu utan att ana vad som då inträffade i Israel.

Samtidigt hade därmed halva resan tillryggagagts och det med exempellös framgång, Himachal och Uttaranchal med både Garwhal och Kumaon, från Dharamsala till Rishikesh upp till Joshimath ner till Kausani och Almora fram till Naini Tal under elva dagar hade varit rena triumfresan. Nu förestod det stora klivet över till Darjeeling, Sikkim och Nepal.

När jag gick upp till Naini Peak i gryningen (700 meter ovanför staden) fann jag som vanligt elkraftverket befolkat. Jag berättade om min ständiga återkomst och nämnde, att den förste jag träffat där uppe var Alam 1995. Mannen jag talade med stod och rakade sig och svarade: "Jag är Alam." Naturligtvis hade jag inte kunnat känna igen honom för rakkrämen.

Det var ett fantastiskt återseende. Jag frågade om han hade sin gästbok kvar, och han sade att han skulle leta. Snart kom han tillbaka med den. Det visade sig, att jag hade varit där exakt den 5 november 1995, samma dag som det var idag, när vi återsågs för första gången på åtta år.

Nere i staden stötte jag ihop med Michael från Kausani. Vi hade frukost tillsammans och diskuterade mest engelsk litteratur om Indien. Vilken var den bästa boken om Indien? För honom var det tveklöst "*Kim*", och de flesta skulle nog vara överens med honom om detta; men många andra namn kom även upp utom Kipling, som John Masters, M.M.Kaye, Talbot Mundy, Ruskin Bond, George MacDonald Frazer, Gam Pak och andra. Han hade kommit regelbundet till Indien sedan 1990 och avundades mig storligen att jag skulle resa till Darjeeling, som också var hans favoritställe.

Vad var det mer att göra i Naini Tal än att ta det lugnt och njuta av paradiset för fulla muggar? Jag prövade deras Internet, och det fungerade bättre än i både Dharamsala och Almora - snabbt och effektivt, ingen *slowdown*, ingen nerkoppling, inget strul - det var för bra för att vara sant.

I detta fantastiska samhälle runt den idylliska sjön fanns det ett antal kristna församlingar utom hinduistiska och muslimska tempel och även ett buddhistiskt (tibetanskt) kloster upp för slutningen. Mellan moskén och det största hindutemplet ligger den stora cirkulära cricketplanen, som verkar vara Naini Tals huvudsakliga helgedom och centrum - där har alltid pågått matcher när jag varit här som aldrig tagit slut och som hållit månghundredatal åskådare fjättrade runt planen medan en högtalare hållit hela staden informerad om vad som händer.

Jag tog det lugnt och vilade mina gamla trötta ben, vilket behövdes, då det högra knät numera tålde illa att marscheras ner från ett berg. Uppåt var inga problem, men neråt blev värre och värre.

Vad skulle Darjeeling bjuda på för överraskningar den här gången? Det kunde knappast bli bättre än i Naini Tal, där allt vad som bjöds på var optimalt - inga förändringar, vackert väder, fest och värme, god mat och hög kulturstil. Om Darjeeling kunde matcha detta skulle Darjeeling slå alla rekord.

del 10 : *Nervös eskorttripp till New Jaipalguri*

Resan ner från Naini Tal var den vanliga förnedringen - från bergens friska höghet till slättlandets olidliga kvalmighet och trängsel, smuts och stök. Men på stationen i Kathgodam brukar jag alltid möta en och annan västerlänning och så även denna gång - ett mycket trevligt par från Skottland, som just kommit förfriskade ner från bergen och nu måste tillbringa tre dygn i Delhi - jag vidarebefordrade Michaels varning för Dinghyfebern, som just nu grasserar i Delhi till följd av hetta och nederbörd - myggorna lär förekomma i molnmassor. De var tacksamma för min varning, men mest diskuterade vi fenomenet hur vi västerlänningar nästan krampaktigt fortsätter att återvända till Indien trots alla de hårresande fasor vi utsätts för där genom strul och strejker, sjukdomar och diarréer, infektioner och katarrer - redan hörde man den reguljära Himalayahostans ihåliga kvarkande överallt omkring sig mest bland hinduer och barn. Vi kunde inte förklara fenomenet. Vi måste bara konstatera det faktum att hur väl man än känner Indien och hur många gånger man än har varit här så är ändå varje ny resa ett helt nytt äventyr under vilket man måste lära sig allting om från början - nya lektioner varje gång, aldrig en upprepning. Detta är kanske dess huvudsakliga attraktionskraft.

Det var svårt att skiljas från Jay och Diana, från vår gemensamma middag och te, men mitt tåg avgick punktligt. Jag hamnade i mitten av en omfattande och mycket stökig Calcuttafamilj, där alla oavbrutet skrek till varandra. Värst var mormor, en skräcktant i hästvåg, vars spruckna röst kraxade som en skatas men för mycket hög volym ändå - hon hade tydligen hållit på så hela livet. Hon var mycket fet och ful och dominerade fullständigt hela familjen. Detta skulle bli mitt resällskap hela vägen till Barauni, minst 32 timmar.

Men det blev inte så, ty några mil bortom Gorakhpur stannade tåget och körde inte längre. Det stod stilla en timme, två timmar, tre timmar, och så vidare. Så småningom fick vi veta anledningen. En parlamentsledamot hade blivit förolämpad under ett besök i ett samhälle 2 mil framför oss, varpå han reagerat med att med polisens hjälp organisera en strejk som stoppade alla tåg på linjen, Indiens mest trafikerade, som var ockuperad. Underhandlingar med den förolämpade parlamentsledamoten pågick, men med parlamentsledamöter i Indien kan underhandlingar bli långvariga. Det blev de även här. Först efter sju timmar kunde tåget fortsätta.

Under den tiden hade mycket hänt ombord. Många hade övergivit det för att fortsätta med andra medel. Till dessa hörde min gode vän läkaren Manish Mittal, som jag hade ingående diskussioner med angående Aidssituationen i Indien. Han var mycket underkunnig och menade att det största problemet inte var själva epidemin och dess allt mer omfattande explosionskraft utan mörkläggningen av det hela, det universella förträngandet av saken, myndigheternas slapphet och likgiltighet och vägran att ta i tu med problemet, som just därför bara måste fortsätta växa lavinartat; medan cynikerna menade att det var bra för Indien med dess skenande befolkningsexplosion, vilken kanske just genom detta problem skulle åtgärdas på ett naturligt sätt. Manish trodde liksom flera experter i väst att Aidsexplosionen skulle bli störst i Kina och Indien.

En annan reskamrat hette Milan, egentligen Milando, och var mycket insatt i teosofin. Han rekommenderade ett Nicholas Roerich-museum i Darjeeling som jag inte kände till, och vi hade väldigt gott utbyte av varandra beträffande paret Roerich och de andra esoteriska pionjärerna i Indien under 1800-talet, som Blavatsky, Annie Besant, Alice Bailey, Younghusband och alla de andra.

Ett helt gäng ungdomar blev intensivt intresserade av mig och mörbultade mig med intervjuer om hur det var i Indien, skillnaden mellan Indien och Sverige, om jag haft några problem, och så vidare. För mig var allt gott i Indien utan några problem, men

skillnaderna var nästan totala i klimat, mentalitet och ordning. I Indien är det nästan alltid för varmt medan det i Sverige är för kallt större delen av året, mentaliteten i Indien är mycket snabb och temperamentsfull medan den i Sverige är motsatsen, och i Sverige är ordningen exemplarisk på grund av fred i nästan 200 år medan Indien tyvärr på den punkten har mycket övrigt att önska.

Sjutimmarsförseningen blev till nio timmar, och när jag slutligen nådde Barauni var klockan 11 på morgonen efter nästan 40 timmars resa. Normalt brukar jag nå fram till New Jaipalguri vid den tiden, och aldrig tidigare i Indien hade jag råkat ut för en så kraftig försening, utom på flygplatser. Det var att befara att jag skulle förlora en hel dag på detta sätt genom en fullkomligt vanvettig strejk och 9 timmars mördande extra stillasittning på ett stationärt tåg.

Jag bjöd min stökiga men hjärtliga och vänliga tillfälliga Calcuttafamilj farväl och framhöll att de varit mycket underhållande hela tiden. Även mitt nästa tåg var fem timmar försenat, men på det behövde jag bara vänta i tre timmar - stinsen lugnade mig med att "det kommer snart". Till alla väntetider och förseningar i Indien bör man lägga till minst en timme.

Under tiden roade man sig med klientelet på det lilla stationsrestaurangkyffet, som hade fyra bord och två andra gäster, som tydligen aldrig sett en europé förut och därför var mycket språksamma och nyfikna. Dagens omelett, den läckraste någonsin, var min första måltid efter Kathgodam.

Tåget kom, men vagnarna var hopplöst fullträngda, så jag smög mig in i första klass, där jag fann plats hos en polis och två blivande järnvägstjänstemän. Alla tre erbjöd mycket gott sällskap, och polisen poängterade gång på gång att han såg mig som "sin ärade gäst". Det blev fler personer så småningom, men man fruktade det värsta när konduktören kom.

Han påpekade genast strängt att jag befann mig i fel klass. Jag förklarade att det varit omöjligt att ens komma in i min "*sleeper class*" och erbjöd mig att betala skillnaden. Han sade okey och försvann.

Tidigare har detta aldrig varit ett problem. Vanligen har jag haft bara färdbiljett och sedan betalat extra beroende på vilken klass jag hamnat i. Ibland har jag kommit billigare undan, ibland dyrare. Men denna gång hade jag råkat ut för en pedant. När han kom tillbaka (45 minuter före ankomsten till Siliguri) hävdade han att hans tjänstgöring ej omfattade hela vägen från Barauni, varför jag måste betala böter på 1200 rupier. "Har du råd med det?" frågade han leende. Jag erkände att det var ganska hårt. "Så vi låter saken vara," sade han och lät mig fara vidare oantastad till Siliguri.

Detta är Indiens oroligaste hörn, där det längre upp förekommer regelbundna bombattentat, överfall och mord; men sällan har jag känt mig säkrare i Indien med en så godmodig konduktör och dessutom beväpnad eskort utanför kupén hela vägen.

De två järnvägstjänstemännen i 20-årsåldern som jag delade kupé med ville naturligtvis veta allt om Sverige. "Använder man tobak i Sverige?" var en av frågorna. Jag svarade, att det var ett stort hälsoproblem som ofta ledde till cancer och förklarade, att det på varje cigarettpaket fanns en tydlig varning för tobakens absoluta hälsovådlighet. De hade sett mig ta en sup från min whiskyflaska, så de sade att sprit var lika skadligt. "Bara i övermått," genmålde jag. "I små portioner som medicin gör det bara gott och håller magen i skick." Den utsagan hade jag kunnat gå genom eld och svavel för.

Men det lyckligaste mötet var med ingen mindre än Shailendra Chaudhari från Luleå, där han faktiskt studerat i sex månader för att bli gruvgeolog i Arunachal Pradesh, där han bodde i Itanagar och bjöd mig hem till sig. När han hörde att jag var från Sverige blev han överlycklig och ville visa hela Arunachal Pradesh för mig - han hade även hus i Naini Tal. Vi växlade genast ivrigt adresser och började planera vilt för framtiden, för Arunachal Pradesh ingick liksom inte i programmet för denna resa.

Vi kom fram till New Jaipalguri precis klockan 23.40 precis 52 timmar efter att jag lämnat Kathgodam. Det var rekord. Naturligtvis var det för sent att försöka ta sig upp till Darjeeling, det fick anstå till morgondagen, och dessutom regnade det.

Jag sökte övernattningsmöjlighet genom stationens "retiring room" och fick en säng i sovsal med tolv sängar där fyra andra trötta passagerare redan låg och sov. Det var det så kallade "new dormitory", men i toalettrummet hade lavoaren redan lossnat från väggen och låg i bitar på golvet.

Det var ett trött välkomnande av en trött resenär efter en 52 timmars vådlig tågresa genom strejker och med ogiltig biljett och praktiskt taget utan mat med bara regn att erbjuda till väderlek och en övernattnings med lavoaren slagen i bitar och strandad på golvet. Det var bara att somna ifrån alltihop.

del 11 : Överraskningarnas Darjeeling.

Det kanske mest fenomenala med Darjeeling är att det aldrig upphör att överraska. När jag lämnade Siliguri i jeep för att under blytung regnhotande moln färdas upp och in i dimman som separerade Darjeeling från världen, var denna dimma så tjock att föraren knappast kunde se slutet på jeepen. Ändå tog han vådliga genvägar, och efter Kurseong efter 55 kilometer började dimman lätta. Snart kom man genom molnen, och plötsligt strålade solen. Det var till och med varmt.

På gamla Shamrock mottogs jag hjärtligt och översvallande som vanligt. Vårdinnan Mummy hade rest till New York för en vecka sedan för att hälsa på sin dotter med dvärgkvinnan och överlåtit skötseln av Shamrock och dess gäster åt lilla Dolma och två barn. Gästerna var inte många - det var bara jag, och senare kom tre japaner tillbaka från en trek.

Men just igår hade Darjeeling inlett sitt livs första karneval. Därför myllrade staden av gäster och turister, det var jippon på gång överallt med folkdanser och utställningar, kulturmanifestationer och andra förevisningsutbrott, och gatorna var nästan oframkomliga.

Jag försökte genast skaffa tillstånd att besöka Sikkim, men ingenting fungerade, ty det var karneval. Förseningen med tåget hade lett till att jag nu måste vänta ytterligare kanske tre dagar innan jag kunde besöka Sikkim.

Men tåget fungerade. Hela järnvägslinjen verkade nu vara reparerad efter de svåra rasen 1996, och på vägen upp med jeepen fastnade vi i trafiken medan tåget triumferande körde förbi. Tre lok med vagnarna fullsatta av passagerare mötte vi på vägen upp strävsamt tuffande och visslande på jeepar, bussar och truckar som hotade järnvägens revirprivilegium, och vid Darjeelings station var passagerarkön oändligt lång framför biljettkassan.

Alla klagar på jeeptrafiken i Darjeeling, men busstrafiken har minskat. Det går inga bussar längre till Gangtok, utan man måste ta jeep, till exempel. Så man försöker nog göra vad man kan.

Internet fungerade helt tillfredsställande - 50 snabba minuter för 27 rupier (5 kronor) utan nedkoppling och utan *slowdown*, som i Naini Tal men ännu billigare.

Jag sökte upp Dolly, och hon berättade för mig allt om karnevalen och om svårigheterna i Nepal. Hennes bror David, konstnären, bodde ju där i Kathmandu och kunde inte lämna sitt hus för att besöka sin syster av rädsla för att det då skulle bli inbrott och plundring - kanske en överdrift och vidskepelse från hans sida, men vi som inte var där i Kathmandu kunde inte bedöma den saken. Det svåraste i Nepal är inte kriminaliteten, inbördeskriget eller de vilda strejkerna, utan svårigheten att över huvud taget komma fram, då varje fordon och dess passagerare kontrolleras noggrant av polisen vid varenda *checkpoint*, och i Nepal är de otaliga. Därför lär en bussresa till Nepal nu ta två nätter och en dag i stället för bara en natt tidigare. Lika svårt och

hopplöst är det mellan Kathmandu och Pokhara. Dessa nedslående nyheter tydde på att jag inte skulle komma till Nepal den här gången, och jag underrättade Shekhar per e-mail om vad jag hört i hopp om en kommentar.

Dolly berättade även att Darjeeling aldrig blivit av med monsunen i år - den hade bara fortsatt och fortsatt, ända tills nu, när den plötsligt började lätta. Hela *Diwalihögtiden* hade fullständigt regnat bort, det hade varit kallt och regnigt och rått till förbannelse, och alla turister hade aktat sig för att stanna längre än en dag. Nu började det äntligen lätta, tycktes det, och vi hoppades verkligen att tendensen skulle hålla i sig och fortsätta, nu när det var karneval och allt.

Så tydligen skulle man fastna i Darjeeling igen i väntan på tillstånd till Sikkim och med Nepal preliminärt stängt för drägligt resande. Kallt var det också, efter solnedgången gick rumstemperaturen snart ner till 15 och fortsatte neråt, och bristen på varmvatten och dusch gjorde heller inte att man blev varmare efter en tvättning. Det var bara att ta en dag i sänder.

Även Johannes avrådde mig från att fara till Nepal. "Det är inte roligt där just nu. Det är som en sjukdom som man bara kan låta genomlida sin kris innan det kan bli bättre." Han gav tveklöst Kina hela skulden. "Kina förser den maoistiska gerillan med vapen samtidigt som partiet officiellt stöder Nepals regering mot gerillan, allt i sitt maktpolitiska syfte att söndra och härska och få Nepal i sitt grepp, som det redan har Burma med dess militärjunta med dess heroinmonopol med dess gränslösa ekonomiska resurser, och som det trodde sig få Pakistan i sitt grepp med att hjälpa det skaffa kärnvapen. Men Pakistan och Musharraf beror helt av Amerika. Om Amerika skulle släppa sitt stöd av Pakistan skulle det landet troligen kollapsa av sin egen inre upplösning och korruption. Pakistan var aldrig mer än en absurd och konstgjord stat utan historia, utan identitet och utan existensberättigande."

Därmed kom vi in på Tibet och Patrick Frenchs aktuella bok i ämnet, som vållat vissa kontroverser i tibetanska läger.

"Jag har full förståelse för Patrick French, men han är ingen visionär. Han har ingen fantasi utan bara verkligheten att hålla sig till. Han är inte kreativ men utmärkt som dokumentator, och han vill inte vara mer heller. Vissa tibetaner satte något av ett hopp till honom som en bättre ledare och sakförare av den tibetanska saken än alla dessa billiga filmstjärnor som Richard Gere och Sharon Stone och blev besvikna när han vägrade ta upp den manteln. Ändå är han kanske den enda helt vederhäftiga sakföraren för Tibet i västerlandet, då han inte drar sig för att kritisera den tibetanska politiken och vågar ifrågasätta tibetanernas egna argument. I sin bok ger han kineserna flera vapen i händerna mot tibetanerna, om dock hans analys av Mao och Kina är tusen gånger mer förintande för kinesernas sak. I hans mun blir jämförelsen mellan Kinas kommunistparti och Nazi-Tysklands ledning inte bara en retorisk överdrift utan en reell parallell.

Vad tibetanerna saknar hos honom är just den egna tibetanska visionära och nästan profetiska kraften och fantasin, det magiska initiativet, som jag tror att tibetanerna aldrig någonsin själva kan förlora och som kanske är vad kineserna fruktar mest hos dem, ty de har ingenting liknande själva. Kineserna är fega och följer blint vem som än kommenderar och det till deras egen undergång utan att de själva fattar den. Tibetänerna är motsatsen: de följer inte någon men alla sin egen inre kraft, som Dalai Lama är den yttersta mest koncentrerade inkarnationen av. Det är inte något superego utan snarare en övermänsklig medvetenhet om ens eget övertydligt självklara totala människovärde. Det är den absoluta självkänslan som dock inte alls är egoistisk utan tvärtom omfattar hela det egna folkets gemenskap och sträcker sig bortom denna i den så typiska buddhistiska universalempatin. Detta är tibetanernas styrka, som kineserna dess värre saknar totalt.

Patrick French har aldrig riktigt förstått detta och kan därför inte förstå Dalai Lama. Han beundrar Dalai Lama, erkänner honom och följer honom men betraktar honom

samtidigt med skepsis utan att förstå honom. Men tibetanerna känner honom och förstår honom just genom sin egen naturliga överempati och generösa självkänsla som sträcker sig till allt levande. Tibetanerna har mera än något annat folk lyckats omfatta kärnan av den buddhistiska mentaliteten, som inte bara är respekt för allt levande och ödmjukheten inför livet utan som också är en förhöjd medvetenhet genom en accentuerad självkänsla, kanske högre känslighet och därför också en större öppenhet och mottaglighet, som man lätt kan tillgodogöra sig helt naturligt genom att pröva på deras hårda liv och dela det med dem på helt överdrivna höjder med överdrivet klimat med ständigt extrema temperaturer och förhållanden.

Man kan gå till överdrift på olika sätt. Man kan tappa kontrollen, och då blir man psykopat, ty en psykopat är ingenting annat än en person som tappat kontrollen över sig själv. Men tibetanerna och den buddhistiska mentaliteten går till den motsatta överdriften. I stället för att tappa kontrollen blir självbehärsksningen så total att den blir livsförnekande (genom celibat och askes) medan i stället empatin odlas och utvecklas desto mera. Därför kan ingenting någonsin få mig att förneka eller ringakta eller kritisera klosterliv och klosterväsen. Celibat handlar bara om förhöjd människokärlek och livskärlek, och det respekterar jag."

del 12 : *Den farlige Johannes*

"Jag vet att du föredrar Darjeeling framför Dharamsala, trots de mindre förhållandena, och trots avsaknaden av Kanjenjunga, Sikkim och Nepal med allt vad dessa innebär. Man kan spåra skillnaden i våra karaktärer i denna disparans. Darjeeling passar dig bättre för att du är mera disciplinerad och är något av en självplågare. Dharamsala passar mig bättre på grund av dess högre liberalism och andliga frihet. Olika sorters människor söker sig till Dharamsala och Darjeeling. Den absoluta fördelen med Dharamsala är naturligtvis att Dalai Lama finns där, den tibetanska mentalitetens hjärtpunkt. Om han dör eller exilregeringen upphör och flyttar tillbaka till ett fritt Tibet kan Dharamsala aldrig bli sig likt igen. Men så länge situationen är som den är med exilregering och Dalai Lama i Dharamsala är stället ett historiskt unikum och ett sanningens ögonblick, som man måste ta vara på. Till Darjeeling söker sig mest hårda bergsvandrare, potentiella kolonialister, tufft och friskt folk som trivs med fysiska umbäranden, medan Dharamsala lockar sökare och libertiner, andligt och moraliskt frigjorda människor, som vill ha vad som helst utom stränghet och disciplin. Därmed är klientelet i Dharamsala mycket mera omfattande och brett och mera varierande, medan Darjeelings kunder är mera begränsade och strikta. Å andra sidan kommer Darjeeling knappast att förändras vad som än händer, liksom det fortfarande 56 år efter självständigheten är mera anglosaxiskt än indiskt och nepalesiskt, liksom hela denna zon med Sikkim och Assam. Även Nepal är mera orienterat åt det anglosaxiska hållet än merparten av Indien. Därför trivs du så bra här.

Men huvudattraktionen för mig i Dharamsala är folket som söker sig dit, som är nyfikna på Dalai Lama och vill lära känna honom, som vill utforska den tantriska buddhismen och ägna sig åt personlig frigörelse och andlig utveckling och utbildning. De är ofta revolutionärer men framför allt pionjärer. De blir de som skapar framtiden. De är vårt folk, Christian."

"Förklara dig."

"Man känner genast igen dem på deras skapande fantasi som manifesterar sig i deras yttre. De utmärks vanligen av någon form av extravagans: utmanande klädsel, starka färger, ett överdåd av smycken, ringar i öronen, långt hår, något av detta eller allt tillsammans. Vår generations hippies angav tonen. Den har fortsatt genom generation efter generation. Hippiekulten slog igenom över hela världen 1967, under 80-talet uppenbarade sig den andra revolutionen med en plötslig renässans för LSD och

ravehysterins genomslagskraft, och nu börjar den tredje generationen komma. Punkten var en urspårning men satte även den sina spår. Den moderna representanten för denna pionjärverksamhet är ofta en IT-expert, han är intelligent och vaken och har lärt sig av de tidigare generationernas experiment och kastar sig inte vettlöst ut på drogexperiment eller löjligt flummeri, men han prövar alla sorters kärlek, han är ofta bisexuell och har en helt öppen inställning och fördragsamhet för allt, om han är återhållsam själv beträffande droger har han dock ingenting emot dem eller att andra använder dem i hans sällskap, men framför allt är han esoteriskt inriktad. Han vill utforska och veta och samla kunskap. Detta är något helt nytt. På 60-talet revolterade man mot den stränga skoldisciplinen och förkastade all form, disciplin och normer, men IT-revolutionen har medfört en ny disciplin som är fantastiskt för att inte säga underbart välgörande. 60-talets hippies var destruktiva, deras enda positiva drag var deras fredsrörelse, som fortsätter än idag genom antiglobaliseringsrörelsen, men de ville riva ner samhället och gick för långt och blev kommunister och följde absurda företeelser som Olof Palme, Kina och Pol Pot. Den nya generationen är precis lika revolutionär, men deras revolution är esoterisk, och därför kan den lyckas, ty en esoterisk revolution är precis vad hela världen behöver."

"Förklara begreppet."

"Du vet mycket väl vad jag menar. Strävan efter kunskap, upplysning och andlig fördjupning och kontra den västerländska ytligheten, fördumningen genom massmedia, vålds- och porrkulturen, den hänsynslösa råkapitalismen och globaliseringens okänsliga grottekvarn."

"Men om de vill avskaffa råkapitalismen är de ändå en sorts kommunister."

"Bara i dess idealistiska mening. De är inte politiska, och det är deras största kraft. 60-talets revoltörers misstag var att bli aktivt politiska i stället för att följa Gandhis och Dalai Lamas mer effektiva och kloka metoder."

"Hjälper Gandhis och Dalai Lamas passiva fredliga motstånd mot skurkstaten Kina?"

"Det har inte hjälpt ännu, men det får Kina att framstå som ständigt allt absurdare och omöjligare inför resten av världen. Som politiskt system är kommunismen död, och i den mån den ännu lever kvar är den hopplöst döende. Kinas kommunistparti har ingen chans i längden. Det kommer att försvinna spårlöst i tomma luften precis som Sovjetunionen med hela dess absurda ondska och Gulagsystem."

"Den esoteriska revolutionen." Jag smakade på ordet. "Tror du den har någon chans utom inom begränsade, högre utbildade, upplysta kretsar?"

"Om den bara börjar där så kan den fortsätta över hela världen. Om bara stenen faller i vattnet blir den första och största ringen en ofrånkomlighet, som måste breda ut sig och skapa nya ringar i oändlighet. Och stenen har redan fallit i vattnet."

"Det låter onekligen bra," kunde jag inte låta bli att medge.

Men detta första direkta möte med Johannes på mer än ett år hotade fullständigt att kullkasta alla mina planer. Det mest förödande var hans informationer om Nepal, som han beskrev som en sjuk patient som måste få sova och arbeta ut sin sjukdom i fred - att resa dit var att bli smittad av dess olyckor, något för dramatiklystna utrikeskorrespondenter som kunde förlora sina liv på kuppen och gärna tog den risken. Jag ämnade informera mig från flera håll, men redan Dollys vittnesmål hade fullkomligt bekräftat Johannes synpunkter. Han ämnade nu fara tillbaka till Dharamsala lagom till Dalai Lamas återkomst dit från Japan den 12 november (2003), och han föreslog att jag skulle återuppsöka honom där innan jag flög hem. Det var en möjlighet.

Men vem stötte jag inte ihop med mitt på gatan om inte Jimmy och Katarina, två av de fyra svenskar jag senast mött uppe vid Triund? Det var de som kände igen mig, jag hade annars gått förbi dem, ty aldrig hade jag väntat mig att få återse dem efter Triund. Vi tog genast en kopp te tillsammans på Padmabaren, och jag berättade om Sikkim för dem. Då de hade 50 dagar kvar av sin resa hade de tid och råd att spendera några extra dagar i Sikkim, så jag erbjöd dem att följa med mig. De ville gärna tänka på saken, och vi beslöt att samlas igen för vidare diskussioner vid en gemensam middag till kvällen.

Vädret förblev dock tragiskt beklämmande. Ingen sol i sikte trots fullmåne och karneval, och denna hotade komma av sig, då den publik som samlades på Chowrasta mest satt där bara och frös tills de fick nog. Det var svårt att skriva i Darjeeling då händerna var styva och stelfrusna. Även Jimmy klagade på detta. Ändå borde november vara Darjeelings vackraste och klaraste månad, som den var när jag kom hit 1992, men sedan 93 hade jag drabbats av inregning och eftermonsun här, vilket öde sedan dess förföljt mig nästan varje gång med 95 som enda undantag. Detta var min åttonde visit, och fem gånger av åtta hade vädret varit förödande. Detta förhållande började jag nu tröttna på, men ännu fanns det hopp - efter Sikkim, en vecka till.

Dagens glädjeämne blev emellertid dagens lunch, som jag intog på gamla anrika *Orient Restaurant Cum Himalayan Bar*, mitt stamställe sedan 1992 och fortfarande alldeles oförändrat. Bara detta besök gjorde hela resan till Darjeeling värd sitt pris hur vädret än skulle utveckla sig.

Jag tog med mig Jimmy och Katarina till restaurang *Orient* på kvällen, och vi hade en strålande middag där, så att vi blev de sista som satt kvar. De hade beslutat sig för att följa med mig upp till Phudong i Sikkim, så följande dag gjorde vi undan formaliteterna: ner till *District Court* för att skaffa tillstånd, upp till *Foreigner's Registration Office* för att loggas in, och ner igen till *District Court* för att få tillståndet. Det tog en dryg timme. Förr tog det två dagar. Vi var nio som ansökte denna måndagsmorgon, ett franskt par, två engelsmän och ett annat asiatiskt par utom vi. Västerlänningarna som besökte Sikkim var inte fler i år än vad de brukat vara under mina tidigare besök: cirka 1500 om året.

Dimman lägrade fortfarande Darjeeling och gjorde kölden och råheten lika vedervärdig som i Göteborg. Det var därför lätt att lämna den, men det var inte mycket bättre i Sikkim.

Vi startade 6.40 på tisdagen och nådde Gangtok efter 3 1/2 timme med jeep. Gangtok hade massiva förändringar att uppvisa. Ingenting var sig likt där. Under min tre år långa bortavaro hade det plötsligt blivit en storstad. Jeepcentralen hade gjorts om till ett jättelikt garage, och för att komma vidare norrut måste man ta taxi till stadens norra utkanter. Där nöjesfältet hade varit konstaterades nu en jättelik cricketarena. Men det värsta var trafiken. Hela staden var helt förstoppad, och det var omöjligt att komma fram utom gåendes. Inga bussar gick längre till Gangtok, utan det var nästan bara jeepar som gällde.

Vi nådde Phudong halv ett efter sex timmars resa, vilket var rekord för min del: tidigare hade jag alltid nått Phudong 3-4 på eftermiddagen. Där hamnade vi mitt i en omfattande lunchinvasion av Calcuttaturister. Tidigare hade hotell Northway bara haft enstaka besökare att uppvisa, en eller två eller högst tre, men nu var det fullt hus och hela stället rena karusellen. Min vän chauffören stod vid disken, och det dröjde ett slag innan han kände igen mig - vi hade ju inte setts på fem år. Hans tibetanska fru, min speciella vän, var för tillfället i Gangtok men skulle komma till kvällen. Vi förplägades omgående med en gedigen middag samt te och fick de bästa rummen att bo i. Även här var man hemma igen.

Efter den rikliga underbara lunchen tog vi en tupplur och gick sedan upp till klostret. Där var det liv och rörelse. Vi fick komma in men inte i det hemliga meditationsrummet med alla skräckfreskerna, medan vi däremot bjöds på en hel orkesterrepetition med bastubor och trumpeter, tromboner och alphorn, som lät mycket

övertygande tibetanskt. Mistlurskonserten höll på i en halv timme tills det började skymma och vi fick bege oss hem igen. Det kunde inte bli bättre eller äktare. Det var precis bara vädret som svek oss.

Min ljuva värdinna kom sedan på kvällen, och hon var sig lika lik som hon fann mig efter tre år. Det var underbart att återse dessa härliga människor efter så lång tid. Båda hade tagit upp sig avsevärt. Han körde inte längre buss och led inte längre av sina lungbesvär, i stället arbetade han helt för sin hustrus hotell och restaurang, och hon verkade mera till sin fördel än någonsin. Det var vid mitt första besök här 1997 som jag blev bestulen på alla mina pengar av en av deras anställda, som sedan rymde och som de fick tag på efter min avresa genom hennes skickliga handlingskraft, varigenom jag fick tillbaka vartenda öre följande år, när jag kom tillbaka. Sedan hade jag kommit tillbaka ännu en gång 2000 och nu igen för fjärde gången, så vi var verkligen gamla vänner.

Kort sagt, idyllen var perfekt i Phudong i det ljuva umgänget med två idealiska par - vårt värdfolk Wonghel och Chini Sangmo, som tog så väl hand om oss och lagade åt oss Sikkims läckraste mat, och mina landsmän Jimmy och Katarina, som allt hittills visat sig vara idealiska reskamrater.

Framkomsten

Vad är varje resas vedermöda mot den lättnad
som var framkomsts underbarhet är?

Man kommer fram till paradiset efter genomvandringen av helvetet
hur djävligt detta än har varit och hur enkelt slutmålet än är.

Man reser genom himmelska gudomliga och jungfruliga drömlandskap
vars skönhet ändå aldrig kan nå upp till framkomstögonblickets sällhet.

Allting löser sig, man blir befriad, man blir frälst och kommer hem,
ingenting kan vara ljuvligare, ingen resa finare än det.

Och det är kanske meningen just med att resa: att få komma hem.

Den ljuvligaste resan då är att få ha ett antal hem på vägen att besöka,
att få komma hem till, gamla vänner att få komma fram till,

finna oförändrade och friska, gamla ljuva minnen att återuppleva
genom oförgängliga miljöers trollkrafts oemotståndliga charm.

Att resa bort för att få komma hem så långt bort hemifrån som möjligt -
att få vara hemma borta och ändå där även ha ett hem att komma hem till -
sådan resa är det alltid värt att komma hem till.

del 14: Läget i Pelling.

Tidigt på morgonen bjöd jag Phudong avsked och skildes därmed från mina kära svenska reskamrater som jag haft nära sällskap med i fyra dagar från Darjeeling till Phudong, och som jag således haft det stora nöjet att få tala mitt modersmål med i hela Darjeeling och genom hela norra Sikkim, men vi lovade att fortlöpande hålla kontakten.

Vädret såg ut att ljusna, och jag rekommenderade Jimmy och Katarina att försöka fara norrut till Mangan och Singik för att få se Kanjenjunga i all sin härlighet, men när jag lämnade Phudong såg jag molnen komma vältrande söderifrån.

I Gangtok fick jag snart en jeep till Jorethang. En annan europé visade sig, en polack, som kom för sent till min jeep men lovade komma efter. Han hann upp mig i Jorethang vid middag, och vi tog samma jeep upp till Legship och Gayshing. I väntan på nästa jeep där tog vi en liten slarvlunch med te och somoza och steg sedan i jeepen. Halvvägs upp till Pelling märkte han att han glömt sin väska kvar i Gayshing.

Den hade glömts kvar på hindirestaurangen i Gayshing. Han fick panik men behärskade sig väl och höll huvudet kallt. I hans ställe hade jag genast stigit av jeepen och sprungit ner tillbaka de få kilometrarna till Gayshing, men han beslöt att invänta första jeep på väg neråt.

I vår jeep satt det en officer som hade sin egen syn på problematiken. Han var mycket sympatisk och hjälpsam och erbjöd sig att fixa allt genom polisen: lokalisera bagen och få den överlämnad i laga ordning, men Mateusz, som han hette, ville hellre sköta saken själv. Han åkte ner med första mötande fordon till Gayshing medan han bad mig ta hand om hans övriga bagage.

För första gången någonsin kom jag fram till Pelling i dagsljus och njöt för fulla muggar av hela det monumentala landskapets skönhet på vägen upp. Garuda, mitt gamla stamställe, fanns kvar och verkade oförändrat, men tyvärr var min gamla värd inte där. Jag fick dock mitt gamla billiga rum nr 10 med allmänt badrum och hoppades Mateusz skulle acceptera det för 120 rupier.

Tyvärr fanns det inte varmvatten längre på Garuda, som det alltid funnits förut. Men Mateusz dök upp och var helt nöjd med mitt rumval. Han hade funnit sin bag precis i sista ögonblicket innan värden ämnat överlämna den till polisen, och nu kunde han bekänna hur nervös han hade varit: bagen hade bland annat innehållit hasch.

Då det ännu var ljust beslöt vi att uppskjuta lunchen till senare och i stället passa på att besöka Pemayangtse. Det började sakta skymma precis när vi kom fram, och vem kände jag då inte genast igen om inte Lama Gyapo, min gamle vän kapten Yonda, som drev skolan för Sikkims föräldralösa barn? Det var en lyckträff utan like. Fastän han samtidigt hade en gråtande amerikanska att ta hand om bjöd han oss på te och bemötte oss artigt och vänligt, ehuru vi fick vänta tills amerikanskan gråtit färdigt och det redan blivit mörkt, innan han bjöd oss stiga in - Mateusz hade då gett upp och gått hem ensam i mörkret.

Amerikanskan hade haft ett litet nervöst sammanbrott då hon som buddhismstuderande som vistades i klostret tolv timmar varje dag hade blivit bjuden på whisky och omedelbart blivit så illa påverkad därav att det resulterade i en total depression. Ett löjligt och banalt fall, men lama Yonda bemötte det med största allvar.

När jag sedan fick tala med honom hade han mycket intressant att berätta. Karmapa-kontroversen närmade sig en juridisk förlikning, så att de fördrivna munkarna från Rumtek, som följt Karmapakandidaten i Kalimpong, skulle få komma tillbaka till Rumtek igen, då domstolen dömt att de fördrivits utan rätt. Emellertid förblev båda Karmapakandidaterna portförbjudna av de indiska myndigheterna från sitt egentliga kloster Rumtek.

Lama Yonda var märkvärdigt oförändrad. Han var i bästa form, och hans behjärtansvärda arbete gick bra: där tjänstgjorde nu sex frivilliga västerländska lärare. Han gav även intressanta glimtar från sitt rika och tragiska liv som Sikkims konungs förtroendemän, som när Sikkim ockuperades 1974 av Indien ombads av kungen att förbli i hans privata tjänst, vilket kapten Yonda därför inte kunde vägra. Emellertid fick alla andra tjänstemän i kungens regering höga befattningar av indiska staten, och att kapten Yonda tackade nej till detta för att förbli i kungens tjänst uppfattades av indiska myndigheter som trots, varför han sattes i fängelse i tre omgångar i Calcutta, i Bihar och i Darjeeling, den sista vistelsen ett helt år, fastän han varken skadat någon, gjort sig skyldig till stämplingar eller begått något brott. Han hade dömts för blotta misstanken och varit enbart en politisk fånge.

När han äntligen kom ut blev han munk och inledde sin humanitära verksamhet och startade sin skola för Sikkims föräldralösa barn, som är ett fortlöpande och högt uppskattat projekt, varigenom han är respekterad av alla. Han är fortfarande hängiven och lojal mot det gamla kungahuset i Sikkim, vars nuvarande kung, helt maktlös, är en god buddhist och just nu i *retreat* i Bhutan.

Både Bhutan och Nepal fruktar samma indiska ockupation som Sikkim blev utsatt för. Beträffande öppnandet av den gamla handelsvägen från Gangtok in till Tibet hade lama Yonda sina tvivel. Den skulle tidigast öppnas om ett år, men relationerna mellan Indien och Kina kunde när som helst försämrats igen. Många var av den meningen att Kina äntligen accepterat Sikkim som en del av Indien endast emedan Indien uttryckligen accepterat Tibet som en del av Kina. Man kommer att tänka på Hitler-Tysklands och Sovjetunionens fredspakt före delandet av Polen och Baltikum 1939.

del 15 : *Tashidingfiaskot – vändpunkten*

Lama Yonda lånade mig en ficklampa så att jag i nattmörkret kunde klara mig tillbaka de 4 kilometrarna till Pelling. När jag mötte Mateusz hade han i mörkret nästan stapplat ner till Geyshing men räddat sig med att lifta. Vi festade i restaurangen på kvällen då Mateusz som god polack bjöd på sprit och rom. Vi var tre flamländare, en tysk, Mateusz och jag – ingen med engelska som modersmål, vilket var ovanligt för Pelling. Det hade varit en lång dag med 9 timmar i jeep utan mat, så rommen fyllde sitt tomrum jämte Pellings berömda stekta potatis och en stor portion *Wanton Soup* jämte en stor kanna te, som genast tog slut – teet tar alltid slut i Indien hur mycket man än dricker.

Morgonen erbjöd resans största sensation hittills. Man tittade ut och väntade sig att få se de vanliga blytungna dimmolnen, och mycket riktigt, det såg helt enfärgat blygrått ut, men skenet bedrog. Det var bergssluttningarna som låg i skugga, och högre upp tornade det majestätiska Kanjenjunga i hela sin mest överväldigande morgonprakt. Hittills har Kanjenjunga aldrig svikit mig. Denna gång fick jag vänta ovanligt länge, men desto praktfullare framträdde hon nu i Pelling klockan sex på morgonen torsdag den 13 november.

Jag gick upp till klostret Sangha Choeling högre upp väster om Pelling och träffade på vägen en vilsen vandrare som också njöt av Kanjenjungas framträdande. "Kan man ha en ännu bättre utsikt?" frågade han mig, och jag förklarade att klostret var bäst. Då följde han med.

Även han hade suttit belägrad av dimmorna i Darjeeling och rest till Pelling i ett sista hopp om att få se Kanjenjunga. Även han hade varit i Uttaranchal och njutit för fullt och i Darjeeling bara bemötts av kallduschar. Han var mycket glad åt att jag visade honom vägen till klostret. Han missade sin jeep tillbaka till Darjeeling, men det var det värt. Han hette Sergej och var från Moskva.

Morgonens andra stora överraskning var att min värd dök upp. Han kände genast igen mig och förklarade problemet med varmvattnet. De hade tidigare haft obegränsad tillgång till varmvatten, men så hade myndigheterna riggat upp nya elmätare. Då blev det för dyrt, och kranarna stängdes. Man kunde dock fortfarande få en varmvattendusch, men det kostade då 25 rupier extra.

Jag övervägde att fara till Tashiding, men det var inte helt inbjudande på grund av den omständliga resan. Man måste kanske fara hela vägen ner till Legship för att komma upp till Tashiding. Min värd sade emellertid att det gick en direktjeep från Geyshing klockan 11. Jag beslöt att satsa på den.

I god tid begav jag mig ner i jeep klockan halv 10, och mycket riktigt: det skulle gå en jeep från Geyshing klockan 11. När jag köpte biljetten sade emellertid försäljaren att den jeepen redan var fullbokad och att min skulle avgå först klockan 12. Det skulle innebära en ovärderlig timmes förlust och försvåra återfärden. Jag köpte biljetten ändå, tog en kopp te och tänkte över saken. När klockan blev 11 återvände jag till jeeparerna och fann att den jeep som skulle avgå klockan 11 fortfarande stod tom och väntade på fler passagerare. Jag insisterade naturligtvis på att få åka med dem. Det gick inte, fastän det fanns platser lediga. I stället fick jag nu veta att min jeep skulle avgå klockan 13.

Därmed var det kört. Om jag kom iväg till Tashiding först klockan 13 skulle jag inte hinna tillbaka till kvällen. Det fick anstå till en annan gång. Jag återlöste biljetten, det var det inga problem med, och återanträdde vandringen uppåt till Pelling på 9 kilometer.

Denna praktiska erfarenhet visar att det knappast går att från Pelling ta sig till Tashiding och tillbaka på samma dag. Man måste övernatta där. Det finns en vandringsled dit från Pelling, men hur skulle man hitta den när ingen visste?

I stället råkade jag ut för en annan sak. 4 Kilometer från Pelling ligger det ruiner av Sikkims gamla huvudstad Rabdentse. Arkeologerna har gjort dess område till en mycket vacker park, som man måste passera igenom (1 km) innan man kommer fram till ruinerna, men man får glada tillrop med jämna mellanrum genom uppmuntrande plakat, som säger: "Dagen är din! Bara 500 meter kvar!" och "Ge inte upp! Du är strax framme!" och mera sådant.

Och visst är ruinstaden värd ett besök. Ovanför tronar klostren Pemayangtse och Sangha Choeling, och åt öster breder hela landskapet ut sig i ett fantastiskt panorama med Tashidingklostret i blickfånget på nästa bergstopp högst 15 km ifrån fågelvägen. Men mellan ruinstaden och Tashiding öppnar sig ett bråddjup som kräver omständliga omöjliga dagslånga omvägar. Hur nära detta kloster än var var det för mig för denna gång ouppnåeligt.

Denna ruinstad var alltså Sikkims huvudstad för 400 år sedan innan konungaväldet flyttade till Yuksom, varifrån de fick dra sig tillbaka inför aggressioner och invasioner från Nepal. Ruinstaden var smått labyrintisk och påminde till karaktären om Mykene men var alltså 2600 år yngre.

Pelling låg alltså i det geografiska centrum för det gamla Sikkims konungadöme med landets främsta kloster i närheten som Pemayangtse, det äldsta, och Tashiding, det heligaste. Och här verkade Lama Yonda med sin skola för föräldralösa, konungadömetts sista militära trotjänare, som genom orättvisa fängelsevistelser övergått till att bli munk och lärare men som fortfarande utgjorde en symbol för det gamla kungliga och eviga Sikkim, en man som inte gav upp vad som än hände utan som gjorde det bästa av saken, uppskattad av alla sikkimeser för sin starka ryggrad och sin orygglighet när det gällde att verka för det rätta: en buddhist i ordets bästa bemärkelse. Jag fick tyvärr inte träffa honom igen denna gång, då han denna dag hade ärende till Yuksom, men jag besökte hans skola på dagen och fann stämningen där mycket god. Jag besökte även Pemayangtse senare på dagen och tog hans idealiska bostad längst ut mot öster med utsikt mot Yuksom och Tashiding i närmare beaktande och fann, att man knappast kunde ha en ljuvligare bostad och miljö att leva i.

Så plötsligt rämnade himmelen och en gyllene möjlighet öppnade sig. En engelsman på hotellet skulle också till Tashiding, vi hade talat om möjligheten på morgonen, han hade funnit läget hopplöst och varken sett någon möjlighet för sig att besöka något av klostren eller Rabdentse, men när jag kom upp från Geyshing och besökte ruinerna hade jag funnit honom just där, och han kom direkt från Pemayangtse. Och nu när jag mötte honom igen erbjöd han mig att följa med till Tashiding – han och hans eskortliknande munk hade hyrt en jeep för bara 650. Det var onekligen frestande.

Men klockan var redan 2, och jag hade själv mitt ärende kvar till Pemayangtse. Min värd kom emellan och förklarade, att det rätta sättet att besöka Tashiding var att göra den korrekta pilgrimssvängen till Khacheoparisjön först, sedan Yuksom med dess kloster och sedan Tashiding. Om man bara besökte Tashiding och struntade i den korrekta pilgrimsleden skulle besöket bara bli ytligt och flyktigt.

Detta avgjorde saken för mitt vidkommande. Jag beslöt att uppskjuta Tashiding till nästa gång. Engelsmannen fick fara iväg ensam med sin munk, och jag fick tid över för mitt sista besök i Pemayangtse, där jag kunde stilla njuta av solen hela eftermiddagen.

Detta var resans vändpunkt. Längre skulle jag inte komma. I stället gällde det nu att planera återresan genom Nepal över Kathmandu och Pokhara. Detta var resans 22-a dag, och jag hade 12 dagar kvar. Allt hade gått bra hittills, och marginalerna var fortfarande goda. Enligt dessa skulle jag till och med hinna besöka Dharamsala och Johannes än en gång före återresan från Delhi.

del 16 : *Farväl till Sikkim.*

Sent skall vi glömma våra underbara samtal i den hemtrevliga restaurangen i gamla hotell Garuda Lodge, det äldsta och minsta hotellet i Pelling. Mateusz förvånade mig med att berätta, att katolska kyrkan i Polen fortfarande hade 90% stöd bland polackerna, medan kyrkan dock led av samma förödande ruttna pedofilepidemi i Polen som i Amerika. Han förvånade mig också med att känna till Elisabeth Ohlsons skabrösa gay-Jesus-utställning i Annedalskyrkan i Göteborg, då påven hade yttrat sig nedsättande om dess förolämpande smaklöshet. Vi diskuterade även Polanski, och han berättade, att samma scenograf hade gjort scenerna i Polanskis "Pianisten" som även bistått Steven Spielberg i "Schindlers lista". Det visste jag inte.

Han reste iväg till Phudong, där jag bad honom hälsa mitt bedårande värdpar, men Christoph och en tjeck var kvar. Denne Christophs favoritland var Burma, eller Myanmar, som dess styrande militärdiktatorer av någon anledning försökt döpa om det till för att förvirra omvärlden och ställa till med besvärligheter i geografiböckerna som en annan afrikansk kvasistat. Han brukade resa dit varenda år och fullkomligt dyrkade det. Han var en liten oändligt sympatisk tysk från Freiburg och delade samma intressen som jag: musik, litteratur, film, fotografering, Tibet, buddhism, resor och enkelt leverne utan bil och utan den förhatliga televisionen.

Tjecken var en lång blond vikingatyp, som talade mycket dåligt bruten engelska, men vi steg alla tre upp 5.40 i gryningen för att skynda upp till Sangha Choeling-klostret för att ta vara på soluppgången över Kanjenjunga, som andra dagen var ännu mera strålande än gårdagen. Min sista frukost i Pelling intog jag på terrassen inför Kanjenjungas anlete strålande i hela sin bländvita majestätiska prakt. Det kunde inte finnas något vackrare berg i världen, och därför finns det inget berg man kan jämföra det med. Både Mount Everest och K2 är högre (det senare med 20 meter), men båda är spetsiga, medan Kanjenjunga breder ut sig över hela horisonten och är mera brett än högt. Därför kommer det med seklerna att bli världens högsta berg, då Everests och K2:s spetsiga toppar måste brytas ner av tiden och erosionen. En sådan topp i Nya Zeeland tappade 500 meter på en gång när den plötsligt ramlade av.

Yuksom låg rakt i norr under Kanjenjunga med sitt lilla rustika kloster högt uppe på en topp, strax öster därom glittrade det stora fantastiska vattenfall som är hela landskapets blickpunkt, och öster därom reste sig Tashidingåsen med sitt samhälle på krönet och klostret i sitt fantastiska läge på toppen av kullen ovanför. Det var rena fantasi- och drömlandskapet med sin eviga frodiga grönska och sina legendariska sjöar, som dolde sig i dalarna. Och så hade vi vår ås, Pellingåsen, med sina båda fantastiska kloster och den gamla ruinhuvudstaden. Naturligtvis hoppades jag kunna komma tillbaka redan nästa år.

del 17: *Dramatisk vändning i Darjeeling.*

Resan tillbaka till Darjeeling blev alldeles förfärlig. Man fastnade i Geyzing igen – enligt Sikkimsystemet kör ingen jeep förrän den är full. Vi fick alltså vänta i två timmar, och det var nästan så att man övervägde att vandra tillbaka till Pelling igen. Men jeepen fylldes, och man kom iväg.

Ännu länge på vägen kunde man fortfarande se Pemayangtse och Tashiding, det senare ända förbi Legship. I Jorethang blev däremot väntan ännu värre än i Geyzing. Två timmar igen men under gassande solsken (tusen meter längre ner) och trots fylld jeep. Under väntan måste vi plötsligt byta jeep, varvid allt takbagage måste lastas om. Dåliga omen. Åtta hade fyllt jeepen, men ändå proppades den full med tretton personer. Mera obekvämt kunde det inte bli. Äntligen var man tillbaka i den klassiska länstolsresan.

Men det var inte det värsta. Med denna överbelastning kokade kylaren oavbrutet under stigningen upp. Det säger sig självt, att en stigning på tusen meter för en omöjlig väg som nästan bara bestod av gropar med ettans växel hela tiden måste bli för mycket för vilken jeep som helst. Stoppen kom allt tätare, och kylaren kokade allt vildare. Det hela urartade till en kapplöpning med tiden: skulle jeepen alls orka fram innan den kollapsade helt? Och där satt vi som sillar i upprätt ställning och kunde ingenting göra.

Samtidigt reste sig det vackraste tänkbara landskap omkring en. Ännu kunde man se Kanjenjunga och de yttersta klostren ovanför Legship. Detta är den vackraste väg som finns i Darjeelings omgivning, om dock alla dess vägar är slående vackra med sina breda floder i bråddjupa dalar omgivna av djungelgrönska och teplantager. Dock har Darjeeling problem med sitt te nu för tiden. De tebuskar som engelsmännen planterade för 60 år sedan börjar nu bli gamla och dö, varför de måste ersättas med nya tebuskar, men det tar årtal innan en tebuske blir mogen.

Vid det sista stoppet fick jag nog och steg av. Det var några kilometer kvar till staden, men det struntade jag i, och jeepen kom aldrig i fatt mig.

Solen strålade i Darjeeling som visade sitt allra vackraste ansikte. Alla människor var lyckliga, ty regnperioden hade varat i fem månader. Först nu tog den slut lagom till karnevalfinalen. På mitt gamla hotell Shamrock hade alla gäster flytt ut på trekkingturer i solen, och jag blev enda gästen. Klockan var halv fem efter en 8 1/2 timmars resa i sardinburkslänstol utan lunch, så jag var hungrig. Givetvis gick jag genast till *Orient* i *Old Darjeelings* hjärta och hade mig en kryddstark omgång med te. Genast var man som hemma igen med alla sårerna läkta.

Emellertid uppstod genast nya sår. Allt var i upplösningstillstånd på Shamrock, elektriciteten var död, och jag fick inte ens te. De skulle ha talat om det genast, men i stället lät de mig flytta in i mitt gamla rum och få reda på saken när det var för sent att flytta ut på kvällen. Jag tröstades med ett reservrum där elektriciteten fungerade: det kallaste rummet i Shamrock, som mina kanadensare råkat ut för '98 och genast flyttat bort från. Temperaturen var tolv från början och var i sjunkande. Täckena var utan överdrag och hade kanske samlat damm och ohyra i årtal. Jag tröstades med att priset ändå bara var 100 rupier. Det var bara att försöka stå ut en natt och sedan lämna Shamrock för evigt.

Det var inte det enda molnet på min himmel. Även vädret hotade bli sämre igen, och Kanjenjunga drog sig undan i sina molnslöjor. Jag beslöt att flytta till *Tower View*, där värden så vänligt tagit hand om mig '97 när jag förlorade alla mina pengar i Sikkim, och när jag kom dit kände vi genast igen varandra. Krishna, som han heter, hade flera lediga rum, och jag fann en idealisk säng i dormitoriet mitt emot varmvattensduschen för 50 rupier. Bättre kunde det inte bli.

Men det viktigaste med omflyttningen var vad Krishna hade att berätta om Nepal. Han hade ingen direkt erfarenhet själv av att ha rest där nyligen, men han umgås ju med turister dagligen och får vet alla incidenter och olycksfall. En annan lokal man med kännedom om förhållandena bekräftade uppgifterna. Man kan få en hur dramatisk resa som helst om man sticker näsan i Nepal. Vad som helst är möjligt. Det är extremt nyckfullt, och man kan inte lita på något.

Tyvärr är skräckhistorierna om att det kan ta 36 timmar till Kathmandu sanna. Man kan faktiskt bli sittande två nätter i bussen i stället för en, och det kan hända mitt ute i ödemarken där man inte har någon chans att få mat eller dryck. Resan kan bli mycket

fördröjd, och från 18.00 till 6.00 är Nepal stängt, ingenting fungerar, och ingen släpps förbi. Hinner man inte fram till Kathmandu före klockan 18 blir man sittande i bussen hela natten utan mat och utan att komma ur fläcken. För att undvika detta problem är det många som reser runt till Gorakhpur och tar sig in den vägen – då blir det kortare inne i Nepal till Kathmandu.

Dessa dröjsmål, som kan försena en bussresa 12 timmar, är den största risken, men det finns även andra. I stället för av poliser kan bussen hejdas av banditer, som tar alla passagerarnas värdesaker och kontanter: en mycket lönsam affär för dem, och fler och fler maoister och banditer går in för detta, då de ju saknar andra inkomster. Även polisspärrens kan vara olustiga, då man kan tvingas ut ur bussen med allt sitt bagage och bära det förbi spärren några kilometer mitt i natten om och om igen. Om man då bara kan tillbringa några dagar, säg en vecka i Nepal, är risken att fler dagar går åt till ett mardrömsaktigt resande än till själva vistelsen.

Johannes fick alltså rätt. Riskerna var definitiva, och med mina 52 år var jag för gammal för att längre kunna ta sådana risker med någon entusiasm. De sju timmarnas väntan på tåget till Barauni hade varit en förvarning av vad som kunde vänta i större skala i Nepal, och inte ens de sju roliga timmarna hade jag någon lust att utsätta mig för.

Detta gav mig väldigt mycket tid och pengar över, som jag kunde använda i en plötsligt nyvunnen frihet. Jag kunde till och med återvända till Sikkim på några dagar – eller återvända tidigare hem. Samtidigt fyllde dock det eventuella övergivandet av Nepal mig med ruse. Shekhar hade hälsat mig välkommen till Kathmandu, och även Dave Douglas, konstnären, hade sitt nya hus där. Även Anna Purna kallade på mig, men jag fann förnuftets högre domslut nödvändigt att rätta mig efter. Nepal fick vänta till nästa gång – och det blir alltid en nästa gång.

del 18: *Nepalfiaskot.*

Richard skulle till Nepal. Jag berättade för honom vad jag hade hört om mardrömsbussresorna där, polisspärrens vedermödor, stillasittandet i tiotals timmar och banditöverfallen, men han hade redan sin biljett och tänkte åka dit på vinst och förlust hur motvilligt det än var. Det var många som åkte dit. Det kunde mycket väl hända att det var riskfritt och smärtfritt, Mateusz som kommit därifrån hade sagt att det varit det, vilket hjälpt mig att fatta beslutet att åka dit, men han var den enda. Alla andra vittnesmål och även från nepaleser tydde på att landvägen var osäker och kunde vara farlig. Jag var 52 år och kunde inte längre tillåta mig att ta risker. Alltså svek jag Nepal och kände mig visen för det. Jag beklagade det i ett brev till Shekhar, min bästa vän där, men kunde inte nå Dave i Kathmandu eller senare någon annan, ty i Darjeeling upphörde Internet plötsligt att fungera.

Inte heller blev vädret bättre i Darjeeling. Tvärtom. Regnskurar var att vänta. I Pelling hade vädret varit klart, men så fort jag återkom till Darjeeling skockade sig molnen. En traditionell utflykt till Tiger Hill var inte helt tillfredsställande, och värmen i rummet steg inte över 14 grader.

I stället gjorde jag upp en helt ny resplan och beslöt att satsa på Bodhgaya (för första gången på åtta år) trots riskerna i Bihar för att stanna en hel dag där före återresan till Delhi med förhoppningsvis ett återbesök i Dharamsala. Möjligheten låg också öppen att eventuellt avbryta resan tidigare, vilket dock vore synd. I Dharamsala skulle jag kunna köpa och läsa mycket böcker.

Så det var dags att bjuda Darjeeling farväl med alla dess dimmor och moln, dess kyla och råhet och dess anryckande vinter. Jag försökte avlägga en avskedsvisit hos Dolly, men hon var naturligtvis inte hemma. Hennes dotter bekräftade att vintern nu var i antågande. Karnevalen hade tagit slut igår efter två veckors nästan oavbrutet

oväsen, *Chowrasta* hade varit ockuperat av allsköns öronbedövande jippogrupper, och Dolly hade bott strax intill och fått utstå detta dagligen och nattligen och naturligtvis blivit sjuk på kuppen. *Chowrasta*, den stora öppna platsen vid toppen av *the Mall*, är det enda stället i Darjeeling där man som vanlig människa kan sitta ute och dricka te. Detta var omöjligt i år på grund av den stökiga karnevalen, som började när jag kom och slutade när jag for.

Men det fanns även andra människor och vänner, både gamla och nya, av vilka jag naturligtvis inte kunnat hälsa på alla. Jag tänkte mycket på Sri Ram, som senast jag sett honom för fem år sedan var gammal och grinig och sjuk och hotats av vräkning, min första vän i Darjeeling, som jag inte nu visste om han fortfarande levde. Mitt värdfolk var underbara, och jag såg fram emot att få komma tillbaka kanske redan nästa år. Men de trevligaste människorna i Darjeeling var gamla och unga engelsmän.

Ett par äldre tanter slog sig ner vid mitt bord i restaurang Kunga sista kvällen i Darjeeling. De var pensionerade lärare och hade framför allt arbetat i Burma. Det gäller att bara se till att man spenderar sina pengar så att folket får dem och inte regeringen. Det är inga svårigheter att resa på egen hand i Burma. Jag rekommenderade åt dem alla mina ställen i Sikkim och i synnerhet Lama Yondas skola i Pelling, då de ju var lärare.

Men mitt intressantaste möte och samtal hade jag med Dollys man, som tjänstgjort som munk vid den japanska fredstupan i Darjeeling. Han mindes livligt oroligheterna 1987, i vilka tusentals människor strukit med, ännu fler i Kalimpong än i Darjeeling, och en fjärdedel av staden bränts ner. Efter det hade Darjeeling och Kalimpong aldrig mer blivit sig riktigt lika. Även andra katastrofer hade inträffat. Nyligen drog ett jordskred med sig 40 hus och hundratals människor ner i dalen. Han berättade att det nu fanns 80 sådana japanska fredstupor runt om i världen medan initiativtagaren, ordens instiftare, hade haft som mål att nå antalet 100 – minst. Det lyckades inte under hans levnad.

Morgonen för mitt avsked framträdde Kanjenjunga diffust men dock, liksom för att locka mig att dröja kvar väl medveten om att det inte skulle gå. Solen trädde fram och värmden men tog slut så fort jag satte mig i jeepen. Vid Ghoom rullade dimmorna emot oss, och sikten förkortades till knappt tio meter. Detta lade vi snart bakom oss, och nere i Siliguri väntade värmen och solen. Men där väntade också myggorna, och förlusten av Kanjenjunga och Himalaya var total och oreparerbar.

del 19 : *Ett lik i vägen.*

Nere i Siliguris kvalmiga slättvärme väntade min buss "*Super De Luxe*" till Patna. Det var bara 40 mil dit, men den resa som följde skulle kanske bli hela resans vådligaste kapitel. Allt var fel från början. Jag hade köpt plats nummer 15 vid ett fönster men fick nummer 2 precis bakom förarhytten, där det varken fanns plats för att sträcka benen eller ens för knäna. Jag påtalade genast detta missförhållande och anvisades en annan plats, nummer 14 vid gången. Det visade sig senare att stolen framför var trasig, den kunde inte höjas längre, så jag skulle ändå få en knäskavare hela vägen. Länstolsresan tog fart igen.

Dessutom var denna "*Super De Luxe*"-buss försedd med sådana extravaganta lyxingredienser som video och stereo. Det visades en film som bäst när jag kom in i bussen, en blodig splatter- och våld-gangsterfilm men indisk, vilket innebar att effekterna dessutom var överdrivna. Det var inte *en* bil som sprängdes i luften utan hundratals i ultra-rapid, slagsmålen var de grovaste tänkbara utan skjutvapen men bara med käppar och knivar, och folk dog så långsamt och utdraget som möjligt. Dessutom förekom det mellan alla de blodiga våldsorgierna glada shownummer med glittrande paljetter, sprattlande ben, hurtiga sånger och kroniska pepsodentleenden under ett frenetiskt energiskt musikal-hålligång. Dessutom var volymen maximal och

fördubblad. Jag fick omedelbart angelägen användning för mina gamla svenska öronproppar.

Så rullade bussen i gång under stereodunder och videobrak mot Patna i hjärtat av Bihar, Indiens stökigaste delstat. Jag hade valt mellan terrordådens och banditöverfallens och polisspärrens mardröms-Nepal och det fjärran fridfulla Bodhgaya och anade aldrig att jag skulle få anledning att ångra det.

Resan till Patna skulle ha tagit tretton timmar men kunde ta nio. Vid tiotiden stannade vi för en kort middag, och allt var frid och fröjd. Efter det stängdes ljuset och videon och den öronbedövande stereon med billig indisk popmusik av, och folk förväntades sova till framkomsten i gryningen. Men någonting hände.

Knappt två mil senare stannade bussen. Den körde till sidan av vägen tyst och stilla, och chauffören drog en filt över sig och lade sig till rätta. Tydligt ville han ta igen sig några timmar. Sådant hade man varit med om förr i denna del av världen under den oförglömliga bussresan till Gwahati. Det var ingenting märkvärdigt.

Men klockan fyra anade jag oråd när chauffören fortfarande sov. Min närmaste reskamrat hade tvärsäkert påstått att vi skulle vara framme i Patna klockan sex, men jag kunde nu konstatera för honom, att med den här farten skulle vi inte vara framme klockan sex. Klockan sex stod bussen fortfarande stilla, men nu började folk röra på sig.

Det visade sig att bussen hade gått sönder. I Indien kör man med bussarna så länge det bara går, och när till slut den inte går alls längre har den gått sönder ordentligt. Så var det även nu, och hela underredet måste i princip rekonstrueras. Vi hade stannat vid en verkstad och helt enkelt varit tvungna att vänta till gryningen för att sätta i gång reparationerna. Redan var vi sju timmar försenade. Det skulle bli nio innan vi kunde sätta i gång och fortsätta.

Man hade alltså då en hel dagsresa framför sig i buss under stekande solsken och i en mördande mardrömstrafik av stockningar. Det var bara att hålla god min, om det gick. Dessutom var vägen förvånansvärt dålig. Den bestod mest av bara hål som bombkratrar. Det var de som skakat sönder hela bussen. Vi passerade på denna helt raka väg utan backar anmärkningsvärt många havererade bilvrak, somliga truckar till och med med hjulen i vädret, som kört av vägen – vid de värsta kratrarna förekom anhopningar av 4-5 sådana havererade truckar. I ett försök att gaska upp stämningen satte chauffören på stereon för ännu högre styrka, som om vi verkligen behövde fler sabotage på vår resa.

Den första stad vi kom fram till efter Siliguri var Bagusarai på halva vägen. Min närmaste reskamrat hade tvärsäkert påstått att vi skulle hinna fram till Patna till klockan 2, men nu var klockan 2. Och det värsta återstod.

Två andra passagerare var från Sikkim, de reste tillsammans, och en av dem var ingen mindre än Timothy Nirenpani från Gangtok vid regeringens *Election Department*. Han var kristen och försökte omgående omvända mig till kristendomen, som om det behövdes. Det gav mig faktiskt den tankeställaren att det kanske behövdes. Men de var båda mycket trevliga och älskvärdheten själva. De hade rest till Patna i "Super De Luxe"-buss många gånger men aldrig råkat ut för en dylik försening, som nu var uppe i tio timmar. Vår enda lunch i Bagusarai blev en hastig kopp te, ty utmärkande för indiska förseningar är att de tenderar att multiplicera sig själva hur mycket de ansvariga än försöker köra igen den förlorade tiden.

Så stannade bussen precis vid skymningen när vi hade en fjärdedel av vägen kvar till Patna. Det sades vara en trafikstockning, men det var värre än så. Chauffören steg av och gick till fots tillsammans med de andra reseledarna i förarhytten fram till någonstans var det hade hänt något utom synhåll för någon.

Det hade begåtts ett mord i Bihar, och all trafik var blockerad tills en preliminär utredning föranstaltats. Sådant händer dagligen i Bihar, konstaterade mina vänner från Sikkim. Tills vidare diskuterade man vem som skulle ta ansvar för utredningen, ty polisen var som vanligt inte där när den behövdes. Chauffören och hans folk var

försvunna och kom inte tillbaka och resonerade av allt att döma om det lämpliga i att släppa förbi trafiken trots mordet vid vägkanten. Men nej, ingen släptes förbi, och det började skymma. Och det blev mörkt.

Jag och mina sikkimeser hann åtminstone med en liten middag: några chaupatis med några grönsaker och några glas te. Ingen av oss hade ätit på hela dagen eller den föregående natten, och det lutade nästan mot en natt till på den indiska landsvägen i en "Super De Luxe"-buss som bara skavade hål på skinkor och knän. Länstolsresan såg ut att urarta till något av en elektriska-stolen-resa med tvångsspännbälten – man såg inget sätt att kunna bli befriad.

Då tänkte jag på Nepal och på Richard, som satsat på vägspärrarna och utgångsförbudet efter mörkrets inbrott, då all trafik stannade, och banditerna. Det hade säkert varit bättre än ett lik på vägen, vilket Richard förmodligen hade sluppit. Vad vi inte skulle slippa var en 24-timmars försening.

Till slut kom polisen, och trafiken kom äntligen i gång. Vi såg aldrig liket, och det var kanske lika bra det. I Amerika hade både folket och trafiken struntat i liket och polisen och bara kört förbi. Det anmärkningsvärda här var, att folk gjorde ett sådant väsen av saken för ett liks skull (och detta i Bihar, där det mördas folk varje dag,) att de konsekvent stoppade upp all trafik på en av Indiens viktigaste landsvägar, den enda som går upp mot nordost. Ett enda mord upprörde alltså en hel landsända och det i Indiens mest ökänt kriminella delstat.

Vi kom slutligen fram till Biharmetropolen Patna (3,5 miljoner invånare) efter klockan tio, efter en 28 timmars busstripp som skulle ha tagit 9. Naturligtvis var det för sent att fortsätta till Bodhgaya, och även mina vänner från Sikkim måste uppsöka hotell för natten innan de kunde uppsöka sin vänner. Vi delade på ett dubbelrum i *Hotel Crystal* och kom sålunda billigt undan. Sedan hade vi en sikkimesisk afton i Patna.

Jag kände ju kapten lama Yonda, som var en legendarisk personlighet i Sikkim, vilket även min vän Timothy tycktes vara. Han var mycket intresserad av litteratur och älskade Charles Dickens. På hans begäran gav jag honom de viktigaste lästipsen om Tibet och om Israel, som han var särskilt intresserad av. Om Tibet rekommenderade jag John Avedons, Patrick Frenchs och Dalai Lamas broders böcker, och om Israel rekommenderade jag Dominique Lapierras "*O Jerusalem*", Golda Meirs självbiografi och Howard Fasts mycket intressanta historia om det judiska folket.

Vi sov mycket gott tillsammans alla tre i vår lilla dubbelsäng den korta natten innan vi måste vidare klockan 6. De var vänliga nog att följa mig tillbaka till busstationen och se till att jag kom på rätt buss till Bodhgaya, som jag hann med i sista ögonblicket. Vi hade dock hunnit utbyta adresser och skildes hjärtligt som de allra bästa vänner. Jag lovade att hålla kontakten och till nästa gång försöka ta med mig frön från Norden till Timothy i Gangtok, vars största passion var blommor.

del 20 : *Bodhgayas välsignelser och förbannelser.*

Även bussresan från Patna till Bodhgaya bjöd på sin obligatoriska Bihardramatik, då en av broarna på vägen hade kollapsat. Vi måste stiga av bussen, ta oss över en smal provisorisk gångbro och ta plats i en annan buss på andra sidan: standard Indienprocedur. Sålunda kom man dock fram till Bodhgaya efter 10 mil och fyra och en halv timme.

Jag hade inte varit här på åtta år och hade mest vågat trotsa det vilda och stökiga Bihar av nyfikenhet för att se hur Bodhgaya hade förändrats. Jag hade hört talas om den mycket omfattande expansionen och fruktade samma chock som jag mötts av i Gangtok. Mest av allt fruktade jag dock att jag skulle få anledning att ångra mardrömsresan hit med 28 timmars försening och lik på vägen och att jag inte stannat

kvar i Darjeeling i stället för att senare ta en enklare tågresa direkt från Siliguri till Delhi.

Så blev dock inte fallet. Bodhgaya hade inte förändrats störande mycket. Visst hade många nya byggnader smällts upp, hotell hade vuxit fram från ingenstans som svampar efter regn, en bro hade byggts över floden, trafiken hade ökat tusen procent, och vad som hade varit en mycket stillsam oas hade blivit ett blomstrande turistcentrum; men ändå fanns det gamla Bodhgaya kvar. Min cykelrickshawförare försökte sätta av mig vid vartenda hotell på vägen, men jag insisterade mig fram till den gamla burmesiska missionen, som, visade det sig, hade smällt upp tre nya byggnader. Gästrummen hade nu varmvatten och dusch och erbjöd både madrass och filter. Jag omhändertogs mer än väl och kunde genast känna mig hemma. Stämningen var den bästa tänkbara och helt oförändrad. Dock var mina gamla vänner bröderna Shahabuddin, som varit med om att utveckla Bodhgaya, borta. Jag skulle sakna dem, om dock stället erbjöd hur mycket intressanta och hjälpsamma människor som helst.

Och vem stötte jag inte ihop med då mitt på gatan om inte den ena av bröderna själv? Alltså stämde det inte alls att de gett sig iväg. Detta är problemet med hinduerna: man kan aldrig lita på deras information, då de snarare låter fantasin, önsketänkandet och känslorna styra vad de säger och vad som helst utom fakta. De menar ingenting ont, men sanning tycks för dem vara ett fullständigt ovidkommande begrepp. Han bjöd mig genast hjärtligt på te, och det var i sanning ett strålande återseende efter åtta år. Jag skulle få träffa hans bror på kvällen.

Även Internet fungerade förträffligt i Bodhgaya, allt var idealiskt i detta lilla anrika samhälle, och i gryningen gick jag upp till den stora stupan Mahabodhi med Bo-trädet, under vilket Buddha hade sin stora förklaring, den heligaste platsen i världen för alla buddhister. Hela området präglas av den djupaste andakt, och det är gränslöst rörande att ta del av denna underbara parkmiljö med alla dess stupor och skulpturer där alla människor vandrar omkring barfota (inga skodon är tillåtna och bötläggs med 100 rupier) under djup vördnad för platsens helighet, de flesta under djup andakt eller bön och många under utförandet av prostreringar. Det är som en blandning av Jokhang i Lhasa och Benares, ty även många hinduer vallfärdar hit, och staden är hindudominerad. Hela området med dess väldiga park är lika sorgfälligt och noggrant omskött och välvårdat som Taj Mahal, om dock den stora stupan här är 800 år äldre från 800-talet, då buddhismen hade sin storhetstid i Indien under uppförandet av talrika monument, som sedan ödelades under den muslimska Mogulinvasionen. Mahabodhi-stupan är en av de få som överlevt. Dock är för mig centralpunkten i denna fantastiska park inte stupan utan den stora kvadratiske fiskdammen, i vars mitt Buddha sitter och mediterar i en utsökt skulpturversion. Dammen, som jag tidigare alltid funnit grön av alger och slam, var nu en levande fiskdamm med talrika fiskar som gäster fick mata. Den stora dammen med den ensamme unge Buddha i mitten i djup meditation är en utsökt konstnärlig skapelse och höjer stämningen för hela området då den är dess mest välfunna och utsökta manifestation.

Det mest fantastiska med hela Bodhgaya är dock något helt annat. Hela Asien möts här. Man finner överallt en enastående interasiatisk samverkan. Man ser pilgrimer från Indien, Tibet, Sikkim, Nepal, Bhutan, Burma, Thailand, Vietnam, Laos, Kambodja, Malaysia, Kina, Taiwan, Japan och andra asiatiska länder, och alla dessa länder representeras av sina egna tempel i sitt eget lands typiska byggnadsstil. De vackraste templen är tveklöst de båda tibetanska, medan det thailändska, burmesiska och bhutanska kommer på god andra plats. Det kinesiska och taiwanesiska står sida vid sida, medan den stora Buddhastatyn, som dominerar hela området, är japansk och endast 15 år gammal. Man finner naturligtvis även ett påfallande antal européer och västerlänningar, nästan enbart sökare och studerande eller meditationsidkare – absolut inga turister. Turisterna här är nästan enbart hinduer.

Den stora sandiga lerbacken upp förbi stupaområdet hade gjorts om till en väl utformad terrassgång, som utgjorde samhällets centralplats. För åtta år sedan hade det varit den enda gatan medan det nu fanns talrika nya gator och gränder. Då hade turismen varit noll medan de flesta hinduer varit de kastlösa, som brukat sitta i massor utanför ingången till Mahabodhi som tiggare utan att tigga. De var fortfarande kvar, mest kvinnor, men de var nu hänvisade till ett ställe ett stycke ifrån. Deras tröstlösa fattigmassa dominerade dock inte längre detta centrum, utan i stället dominerade det glittrande hindugeschäftet – affärsrulljanssen, som då varit noll, var nu på febrilaste högvarv, och endast dess förskräckliga schlageroväsen (med slirande kassetbandsmusik) störde Bodhgayas egentliga stämning. Bodhgaya och hullabaloo-oväsen gick bara inte ihop, lika litet som det gjorde det i Kausani eller Dharamsala.

Och trots Bodhgayas underbarhet i övrigt var det dit jag fick bråttom att komma iväg. Jag ville tillbringa mina sista dagar i Indien bland bergen. Det var inte hettan eller stöket i Bihar som fick mig att omedelbart första morgonen längta bort, utan det var bergen som drog mig tillbaka. De ordnade det på den burmesiska missionen. Inte bara fick jag fri tillgång till dusch och varmvatten och fläkt på rummet, utan dessutom fick jag tågbiljett samma dag jag ville avresa.

Emellertid bjöd Bodhgaya på en sista överraskning av ett högst oväntat slag. En man i medelåldern kallade mig till sig i min vän Shahabuddins kontor, som själv var borta just då, och då jag ville veta vad han ville mig såg jag ingen anledning att ignorera honom. Han presenterade en liten pojke för mig, högst åtta år. "Tycker du om honom? Älskar du honom?" frågade den vidrige mannen, varpå all kommunikation mellan oss blev omöjlig. Jag drog mig tillbaka utan att säga ett ord mera. En pedofilkopplare! Mitt i Bodhgaya! Mitt inför världsbuddhismens heligaste ställe! Och det gjorde inte alls saken bättre att mannen var muslim. Men det värsta av allt var, att när jag drog mig tillbaka skrattade han åt mig. Det var kanske den vidrigaste upplevelse jag någonsin haft i Indien. Det gav en outplånligt bitter eftersmak som kanske skulle avhålla mig från att någonsin sätta min fot i Bodhgaya mera. Ett resultat av den kommersiella massturismen? Kanske, men den mannen borde verkligen rent instinktivt ha förstått bättre än att erbjuda sin tjänst åt en sådan som jag. Visserligen är Bihar den mest eftersatta provinsen i Indien med dess högsta analfabetism, men denne man var utbildad, hade egen butik, var god vän med bröderna Shahabuddin (som också var muslimer) och var i sin bästa ålder. Han var inte dum eller eftersatt. Han var bara fullkomligt vidrig.

Efter detta skildes jag från Bodhgaya. Bussen gick, och jag fick inte träffa mina kära vänner David och Corenza från Kent mer till min stora bedrövelse. Bussfärden in till Gaya (16 km) tog nästan en timme, och väl framme måste man byta till rickshaw för att komma fram till stationen. Denna nåddes, och man kunde se fram emot att få komma bort från Bihar i fullkomlig säkerhet.

del 21 : *Tibetansk cirkus.*

Föga anade jag vad som väntade. Mahabodhi-expressen var ett effektivt snabbtåg, som det inte verkade bli några problem med, och snart passerade man flinkt välkända ställen som Moghulserai utanför Benares i god tid före skymningen och Allahabad klockan åtta. Allt verkade fungera, och nöjd kröp man till kojs.

Vid midnatt vaknade man med ett ryck och fann sig stå inför en situation som man aldrig hade väntat sig. Det var plötsligt bittert kallt, en helt förlamande vinterkyla, som gick genom märke och ben. Det räckte inte med att man gick och stängde alla öppna fönster. Tvärdraget i den effektiva hastigheten kom från alla håll, och det fanns ingen värme i tåget. Man var helt prisgiven åt detta nya fruktansvärda fenomen som den totala kontrasten mot Bodhgayas generöst överflödande värme, där man svettats för

ingenting utan kläder på kroppen med sommartemperatur (26 grader) på rummet även om natten, och så överfölls man bakifrån och togs direkt på sängen av denna bitande vinterkyla. Man kunde ta på sig tröja och halsduk, men mina strumpor var hopplöst nedstoppade någonstans i ryggsäcken som låg under den nedersta kojens där damerna sov. Jag kunde inte väcka dem för ett par strumpors skull. Fötterna fick ta den stora köldens frontanfall utan något skydd.

Jag hade fortfarande kvar min indiska rom, men den var på upphällningen. Lyckligtvis återupptogs teserveringen redan efter 4 på natten, så att man även kunde värma sig med te, men någon vidare sömn blev det inte tal om i den plötsliga vinternatten.

Delhi nåddes 6.20 efter 16 timmars resa från Gaya. Tåget var bara en timme försenat, medan alla andra tåg i New Delhi visade sig vara 5-10 timmar försenade. Det var ett gott betyg för Mahabodhi-expressen. Kylan hade dock tydligen överfallit alla tågets hinduer mycket hårdare än mig, ty de stapplade kvidande ut inlindade i alla sina stackars paltor, många med redan kraftigt utbrutna förkylningar.

Man tänkte naturligtvis då med värme tillbaka på de senaste dagarna med alla dess varma människor. Fördelen med att råka ut för katastrofala förseningar, som den i tåget utanför Gorakhpur i sju timmar och det oförglömliga bussgatloppet från Siliguri till Patna, är att man kommer så mycket närmare sina medpassagerare och får gemensamma minnen med dem för livet. Jag tänker då särskilt på den kristne blomfantasten Timothy från Gangtok.

Och här satt man nu än en gång på det tibetanska frukostkaféet i bussterminalen i Delhi och väntade på samma nattbuss till Dharamsala som resan börjat med. Man hade kommit tillbaka till Gå men i viss mån som en helt annan människa, och man hade fortfarande att gå vidare tillbaka till Dharamsala.

Det visade sig att bussen till Dharamsala denna gång bjöd på en sällsam överraskning. Den fylldes genast av fjorton tibetanska flyktingar. En veteran hjälpte dem till rätta och förklarade för mig, att de inte kunde hindi och nästan ingen engelska. De hade precis kommit från Nepal efter Gud vet vilka strapatser under flykten över bergen till Nepal via pass mer än 6000 meter höga. Dessutom hade nu snön börjat falla på allvar i Himalaya. De var en gammal man, två kvinnor, tre småbarn och åtta ynglingar. De var tydligen saliga över att ha lyckats komma helskinnade så här långt, ty de var hjärtligt uppsluppna och på bästa humör, de sjöng frejdigt tillsammans vilda sånger på tibetanska under vägen, och även småbarnen förde väldigt mycket liv och det entusiastiskt, så att hinduerna faktiskt denna gång var en minoritet i sitt eget land i denna buss, helt utslagna av de larmande glada tibetanernas hejdlösa glädje och lättnad över att slutligen vara på väg till Dharamsala och Dalai Lama. Samtidigt var det något mycket rörande över dem. För det minsta barnet hade det inte lösts någon biljett, deras hjälpare hade redan stigit av bussen när konduktören kom, och de hade inte tillräckligt med pengar för att lösa barnets biljett, varpå konduktören hotade kasta ut barnet. En hindu blandade sig i och försökte dämpa palavern och även jag, som frågade hur mycket som fattades. Det var bara tjugo rupier – fyra kronor. Jag betalade dem, och sedan var tibetanerna alldeles översvallande tillgivna mot mig. De bjöd mig på skorpor och apelsiner så att jag kunnat storkna. Minsta lilla vänlighet betydde så gränslöst mycket för dem där de var helt vilsna i detta underliga främmande land vars språk och civilisation de inte alls förstod. De var som nyfödda vilsna utsatta barn fastän de var fullmogna människor.

Emellertid skulle denna bussnatt bli ännu kallare än den förra tågnatten, och denna gång hade man lärt sig att ha behövliga kläder tillgängliga, men det hjälpte inte. Jag körde med alla tricks: byxbenen instoppade i strumporna och hårt lindad halsduk, men det drog genom alla stängda fönster, dörren gick hela tiden upp av sig själv, fönstren gled gradvis upp hela tiden så att man ideligen måste stänga dem på nytt, och värst frös man om benen – man kunde inte trä på sig dubbla byxor. Somnade man in var det bara

för att vakna alltför tidigt upp igen av att man frös alldeles förfärligt. Den enda lisan var en och annan tepaus under natten.

Men fram kom man till Dharamsala i god tid före gryningen, där fanns det te på stationen, och alla de fjorton tibetanerna trängde sig in i det lilla sjappet med en bänk. Värden skötte det hela ypperligt, och varenda en av dem fick en värmande mugg te. Snart kom det en munk som tog hand om dem och förde dem upp till jeepållplatsen, där jag lämnade dem i goda händer. Alla deras livs värsta strapatser var över, och de hade bara hemkomsten kvar. Här skulle de få trygghet och hem och skola och utbildning. Själv behövde jag skaffa mig värme, så jag gick upp till McLeod Ganj. Det är inte långt, men det är uppförbacke hela vägen (500 meters nivåskillnad) och det gjorde bara gott.

När solen gick upp var det över en ny och bättre värld. Johannes hade mailat mig om det dåliga vädret i Dharamsala: det hade regnat och snöat och varit svidande kallt, men han hoppades det skulle klarna tills jag kom, så han bad mig att skynda mig.

Månen var på väg at försvinna efter sin sista fas, men inte ett moln var på himlen, och luften var alldeles klar. Bergen var mycket riktigt snötäckta, men det verkade inte vara störande kallt i Dharamsala. Jag uppsökte ett nytt hotell som han rekommenderat åt mig nära den japanska restaurangen, där jag fick ett praktfullt dubbelrum med dusch och varmvatten dygnet runt för 150 rupier (30 kronor). Dessutom hade stället restaurang och terass – det fattades ingenting. Man fick till och med ha alkohol på rummet utan att det störde någons helighet.

Jag kunde inte bärga mig. Trots resans svåraste etapp – två nätter i dragiga tåg och bussar under svidande kyla och praktiskt taget utan sömn – stack jag genast ut och begav mig upp till Triund. Så stark var min längtan efter bergen. Det gick bra, men jag gick inte längre än Triund. 2800 meter fick räcka, och där kunde man njuta för fulla muggar av det helt paradisiska vädret och ett välgörande stort glas te. Till och med några munkar hade bekräftat, att vädret nu var "som mitt i sommaren".

Vädret betyder allt för en resa. Den absolut nödvändiga regeln är: om vädret är gott, förläng vistelsen, var det än är. Om det är dåligt, res vidare, var du än är. Om vädret är gott är vilken plats som helst bra. Om det är dåligt är till och med den bästa ort alldeles förfärlig. Är man på ett bra ställe men vädret är dåligt vill man gärna stanna kvar och invänta bättre väder, som aldrig kommer. Detta är mitt efterhängsna Darjeelingsyndrom. Om vädret är bra på ett mindre viktigt ställe vill man gärna resa vidare för att finna samma väder på nästa ställe, som då kommer ens förhoppningar på skam. Låt därför vädret styra resan. Du kan ändå aldrig styra allting själv.

del 22 : *Johannes släpper en bomb.*

Johannes var mycket nöjd. Han hade skrivit till mig: "Jag hoppas verkligen att du inte reser till Nepal", och tyvärr hade jag fått tillfredsställa honom på den punkten genom vad jag hört från Nepal. I stället förfasade han sig över att jag rest till Bodhgaya. "Det är ju rena malariaträsket. Om det är någonstans i Indien man inte har kontroll över malaria är det längs östkusten hela vägen från Bangla Desh till Pondicherry. Kom inte och säg att du inte såg några insekter där." Jag måste medge att de faktiskt hade svärmat och att de om kvällen bildade virvlande moln omkring lamporna. Det var inte bara myggor utan framför allt mera otäcka gräshoppor, bin och getingar, mammuthumlor och nattfjärilar, skalbaggar och andra äckliga flygfän av förfärande storlek. Jag hade åtminstone kommit därifrån levande utan att bli levande uppäten.

Han var mycket intresserad av mina upplevelser av Bihar och av vad jag hört om Nepal av andra. "Ja, det är så det är," svarade han. "Vissa har tur och möter inga svårigheter alls medan andra råkar ut för massiva polisspärrear och kontroller, försenas med en extra natt eller ett extra dygn och blir rånade på vägen. Efter det här skall jag

resa dit och se vad jag kan göra åt saken." Det lät bra, ty han hade all tid i världen och hade ingenting han kunde bli rånad på.

Beträffande Bodhgaya kom vi att tala om Buddhas förklaring därstädes och vad den egentligen hade handlat om. "Vad tror du han insåg, mer än Samsara och det eviga kretsloppet och den eviga reinkarnationcykelns välsignelse och förbannelse? Det måste ha varit något mer, då hans uppenbarelse gav honom hans unika ställning som ledande världsprofet och platsen för den blev en av världens främsta kultplatser." Jag hade inget svar på frågan. Jag frågade honom om han hade någon teori.

"Ja, det har jag. Jag tror att han insåg något som bara ett fåtal andra insett någonsin, framför allt Moses och Jesus, och att den insikten blev av avgörande betydelse för dem alla tre.

En journalist frågade en gång Dalai Lama: 'Tror ni verkligen som så många tibetaner att universums centrum finns i er själ?' Dalai Lama funderade en stund, men så sade han: 'Ja, det finns i mig. Men det finns också i dig, och i honom, och i honom,' och så brast han ut i skratt.

Men jag tror att Dalai Lama hade rätt. Han var på rätt spår. Vi bär alla hela universum inom oss, men få av oss blir medvetna om det. Både Moses, Buddha och Jesus tillbringade långa tider under strängt koncentrerad meditation, och alla tre kom fram till något, som hade med individens relation med universum att göra. För att hålla sina bråkiga hebréer i Herrans tukt och förmaning författade han sina lagar och föreskrifter för folket i Guds namn som om han själv var Gud. Det var ett effektivt trick, som fungerar ännu idag. Om han verkligen själv trodde att han var Gud vill jag inte gå in på, men om han själv skrev sina Moseböcker, vilket inte är omöjligt, högt utbildad i Egypten som han var, så utgav han faktiskt sig själv som Gud, då han talade i Guds namn som en ovedersäglig auktoritet. Och ingen jude har någonsin ifrågasatt denna Guds auktoritet som Moses använde sig av för att tygla sitt folk.

Jesus behövde inte tygla mer än sina enkla och obildade lärjungar men utgav sig ändå för att vara av Guds auktoritet för att ge effektivitet åt sin mission och sin korsfästelse. Utan tvekan var denna avsiktlig, liksom hela hans mission var avsiktlig som gick ut på att störta världsordningen genom det romerska imperiet för att ersätta den med kärlekens religion. Han tog på sig Guds auktoritet. Han kan också själv ha trott att han själv var Gud, och detta gav en kraft och en vederhäftighet åt hans mission som var den effektivaste i världen och som heller aldrig har kunnat helt ifrågasättas. Kristendomen förblir världens största religion.

Beträffande Buddha tror jag han fick någon liknande insikt men hanterade den på ett mycket mera smidigt och diplomatiskt vis. Han nöjde sig med att ifrågasätta de skriande orättvisorna i hinduismen, främst kastväsendet, och framställde sitt eget alternativ som helt enkelt en filosofi av sunt förnuft. Han var också en prins och konung som Moses och Jesus men gjorde inget väsen av denna medfödda auktoritet utan steg självmant ner till tiggarens nivå och stannade där. Detta gör honom mera mänsklig än både Moses och Jesus, och inga av de uppslitande kriser som Moses och Jesus mötte genom sina later, om jag får kalla det så, störde någonsin Buddhas liv, utan han höll konsekvent sin enkla sunda förnuftets linje och tog avstånd från världens politiska och religiösa dårskap och dog i frid som en mycket gammal man. Det förtjänar också Dalai Lama att få göra."

"Så du tror att Moses, Buddha och Jesus hade ungefär samma religiösa insikt? Hur var det då med Muhammed?"

"En primitivist som kanske fick en liknande insikt men fick politiskt storhetsvansinne direkt. Om han fick samma insikt missbrukade han den till att starta en hatets och våldets religion där makten och kriget var det viktigaste.

Men det fanns en annan, en västerlänning, som jag tror fick något av samma insikt, nämligen mannen som skrev Shakespeare."

"Marlowe?"

"Nej, Bacon."

Jag häpnade. "Jag trodde du var Marlovian."

"Jag var det till för ett halvår sedan. Jag har följt med den internationella Shakespeare-diskussionen, som du introducerade mig till, även om jag aldrig deltagit i den. Men jag måste ge John Bede och Elizabeth Weir rätt. Deras argument håller och kan inte motbevisas."

Aldrig hade Johannes överraskat mig mera. Detta var rena bomben. Senast vi hade träffats hade han varit en övertygad Marlovian, och nu hade han bytt läger totalt.

"Även Bacon var en det sunda förnuftets filosof, och praktisk rationalism och en lysande klarhet i form och argument präglar allt vad han skrivit. Samma form och klarhet finner du i Shakespearedramerna."

"Tror du då även han skrev Marlowedramerna?"

"Ja. De är experimentella men hans första försök att skriva under en annans namn, vilket fungerade så bra, tills Marlowe dog, att han fortsatte.

Bacon var framför allt aktiv politiker i hela sitt liv, och ingen diktare besjålas mera av professionellt politiskt tänkande än Shakespeare. Du har även den professionellt juridiska biten i Shakespeare. Bacon var jurist. Varken Marlowe, Oxford, Derby eller Shakespeare var politiker eller jurister, om dock Marlowe var anställd som hemlig agent och säkert visste mest om politik av de andra."

"Så du tror han blev mördad?"

"Nej, bara undansnillad, då han gjort ställningarna osäkra för både Raleigh, Oxford, Derby och Bacon. Hans namn blev för riskabelt för att kunna användas mera."

del 23: *Möte i Triund.*

"Sätter man sig in i Francis Bacons skrifter och sätt att tänka framstår det nästan som självklart att endast han kan ha skrivit Shakespeare. Problemet kompliceras av att han själv gjorde allt för att dölja sitt dramatiska författarskap då han hade all anledning att göra det. Hans ställning och karriär hade varit slut om han exempelvis avslöjats som författaren till "*Richard II*". Men dessa argument måste du redan känna till. Ett annat problem är att folk inte av sig själva inser det självklara i att endast Bacon kan ha skrivit Shakespeare. Men det finns många sådana självklarheter som mänskligheten måste tvingas inse, då folk tydligen inte gör det av sig själva.

En av dem är frågan om den massmediala hjärntvätten, varmed de styrande i väst håller befolkningen under kontroll genom hjärnförstörande skvalprogram och reklam. Praktexemplet är Silvio Berlusconi, som håller Italien sysselsatt och i schack genom flöntiga underhållningsprogram, där vem som helst kan vinna massor med pengar och där man alltid fångas av vackra balettflickor. Det är hårresande dumt och billigt, men den dumma majoriteten går på det och får sina hjärnor förstörda genom mental enkelriktning och inskränkning.

Till den massmediala frågan hör också den dåliga masskräpkonsten, främst den abstrakta skrotkonsten, den obegriplig moderna litteraturen som bara gör sig till med att förstöra språket, funkisarkitekturens ödsliga och sterila nakenhet, som hjälper till med att förstöra miljön i alla städer på bekostnad av det vackra, det pittoreska och det mänskliga; den hårresande populär- och rockmusiken, som man tvingas höra i vilket land som helst genom de allestädes närvarande högtalarna vanligen av dålig eller sprucken kvalitet, vilket bara ytterligare försämrar världens sämsta musik; men all modern musik hör också hit. Att musik ser bra och intressant ut på pappret är aldrig någon garanti för att den kan låta bra. Endast örat kan rätt bedöma musik. All musik som inte låter bra är helt utan mening. De galna rockarna som spökar ut sig till monster och skriker och vrålar sin satanistiska drogkänslor på scenen genom mest obscena eller helt förryckta åtbörder, som sedan publiken bacchanaliskt deltar i dansande med

sprattlande ben och händer är ingenting annat än ett musikaliskt sjukdomsfenomen som förhoppningsvis går över, men hittills har det bara konstant blivit värre hela tiden tack vare drogernas och högtalarnas mentala förstörelseprocess. Drogetykos och hörselskador för livet är det enda resultatet, som sätter outplånliga negativa spår.

Relaterad till denna självklarhet är det fördärliga i allt drogintagande från tobak till knark och sprit. Naturligtvis är det förödande, och alla vet om det men röker och super och knarkar lika förbannat ändå. Det största hindret för mänsklighetens utveckling och välfärd har alltid varit hennes egen oförmåga eller ovilja till att acceptera självklarheter och låta förnuftet visa vägen i stället för självsvåldet.

En annan självklarhet är fenomenet Kina och dess absurda politiska existens som en ensam extrem monsterstat i en för övrigt nästan helt demokratisk värld, men de ledande demokratiska ländernas politiker och affärsmän är så dumma att de backar upp och investerar i och kryper fjäskande för Kina i den befängda illusionen att de kan tjäna pengar på Kina, att Kina är världens främsta guldkalv att ösa snabba pengar ur, medan i själva verket hela det kinesiska samhället vacklar och dess ekonomi när som helst kan kollapsa. Dess valuta är övervärderad, de satsar tusentals miljarder i storhetsvansinniga miljöförändringsprojekt i stället för att åtgärda landets brister, järnvägen till Tibet, dess största projekt någonsin, kan aldrig löna sig och är lika absurt som Nazi-Tysklands koncentrationslägersprojekt, och det näst största, den stora dammen för Yangtse, kan när som helst sprängas genom jordbävning så att alla städer längs floden spolats bort, medan tiotals miljoner vanliga kineser tvångsevakueras för de makthavandes fåfängas och omänsklighets skull. Tibet är det svåraste utslaget av Kinas vanvetthysteri. Kina gör allt för att utplåna det tibetanska folket och kulturen för att ersätta dem med en kinesisk för att för alltid befästa Kinas herravälde över Tibet, medan det bara väcker accelererande protester över hela världen, som visar på Kinas katastrofala miljöförstörelse av Tibet. Kina vet att det anstränger sig för att förstöra Tibet fullkomligt och gör det avsiktligt, bara för att den skurken Mao satte Kina på den kursen, denne Mao, som hela västvärlden hyllade och kröp för bara för att Amerika bar sig illa åt i Vietnam, medan alla villigt blundade för hur illa Maos Kina bar sig åt i Kina och mot sitt eget folk, vars offer uppskattas till mellan 150-200 miljoner. Kina öppnade till och med eld mot sitt eget folk på Himmelska Fridens Torg mitt i huvudstaden Peking den 4 juni 1989, aldrig har Kinas regerande partis grymhet och omänsklighet tydligare visat sitt rätta nakna ansikte av bara cynisk omänsklighet och fåfänga, och ändå fortsätter kineserna att hylla och dyrka Mao och följa sitt djuriska regeringsparti, som om de vägrade inse självklarheten i dess fullständigt oacceptabla existens.

Dock är Gud och reinkarnation ingen självklarhet utan enbart en trosfråga. Detta måste jag be om att få poängtera. En självklarhet är alltid uppenbar, men varken Gud eller själavandring är något uppenbart. Det är fördolt och mystiskt och kommer alltid att så förbli, vilket dock i stället just därför desto mer förhöjer dess magiska attraktionskraft. Människan har alltid sysslat med sådant och måste alltid få syssla med sådant. Det är en självklarhet."

"Men tillbaka till huvudargumentet," sade jag. "Så du menar att Moses, Buddha och Jesus hade ungefär samma insikt i sin egen gudomliga förmåga som universella individer, och att Francis Bacon hade en liknande insikt?"

"Ja, och först i vår tid har man börjat förstå Francis Bacons djupare insikter genom de clairvoyanta teosoferna, Rudolf Steiner, det europeiska intresset för hinduism och buddhism, *new age*-explosionen av en ny intellektualitet och den nya esoteriken."

"För bara några år sedan fördömde du den nya esoteriken som mänskligt otillgänglig."

"De flesta esoteriker är diffusa, men Francis Bacon är helt klar och kanske den enda klara av dem. Men hans insikt i vad jag vill kalla den gudomliga hemligheten skiljer sig från de tidigares genom att han var jurist och politiker och diplomat och omsatte sina insikter i det rent praktiska inom dessa tre områden. Han stakade ut Englands politik

för tre århundraden framåt, han är grunden i det engelska rättssystemet, hans juridiska sätt att tänka och sinne för rättvisa har satt sin prägel på hela den engelsktalande delen av världen, och han insåg även före alla andra kapitalismens, puritanismens och absolutismens återvändsgränd och dödsfälla. Bacon omsätter sin gudomliga insikt i dualistisk form, vilket särskilt framgår ur Shakespearedramerna, som alla är lika dualistiska som Dostojevskij. Och genom sin dualism utplånar han sig själv. Dualismen, det mänskliga samarbetet och mänsklig samverkan, blir hos Bacon viktigare än egot. Han ser hur samhället skall fungera genom samarbete och rättvisa, inte hur individen skall styra det och hålla plit på mänskligheten. Däri ligger kanske Bacons största storhet. Han gav allt genom sin omsorg om samhället och människorna genom sina fyra stora insatser inom filosofi, vetenskap, politik och teatern. Och denna dualistiska inriktning tror jag fortfarande är livsviktig för hela mänskligheten och något som vi kan lära oss mycket av.”

Vi hade som vanligt gått upp till Triund tillsammans, igår hade det tagit mig 2,5 timmar men nu tog det två, och vädret var om möjligt ännu härligare än igår. Det var Domsöndagen, då vi brukade hålla våra bejublade konserter i Annedal, och det var mina sista dagar i Indien. Min buss skulle avgå tisdag kväll och mitt flyg torsdag morgon, så att jag skulle hinna hem till Göteborgs Skrivarsällskaps novembercafékväll och första advents kyrkfestligheter. Jag ville gärna fortsätta till snögränsen, men Johannes varnade mig: ”Du har bara sandaler, och snön kan bli besvärlig på vägen.” Det blev den, men vi kom fram, och Lakka kokade te åt oss i *Snow Line Café* – jag hade lovat att hälsa på honom denna dag. Även andra vandrare infann sig – ett franskt par från Lyon, och en trio på tre unga män av mycket olika ursprung och karaktär, en ung entusiast, en munk och en tystlåten äldre man. På vägen ner sedan mötte vi det ena sällskapet efter det andra – alla skulle upp till Triund denna dag, och det var som om högsåsongen i McLeod Ganj fortfarande höll på. Ändå hade vintern börjat, nätterna var kalla, och även i mitt rum i Dharamsala sjönk temperaturen till 13 grader. Det var en egendomlig blandning av sommarhetta på dagen under paradiskt solsken och mördande vinterköld på natten. Om det ändå varit lika vackert i Darjeeling!

del 24: *Farväl till Himalaya.*

Resan var inte över ännu. Fortfarande väntade överraskningar varje dag och nya möten med nya människor.

Det visade sig att flera utom jag kommit till Dharamsala direkt från Bodhgaya. Min cafévärd vid Triund var från Bodhgaya och berättade, att det numera gick tåg direkt mellan Bodhgaya och Pathankot, Dharamsalas närmaste stad. Jag träffade också en skotska som kommit med just det tåget – hur bekvämt som helst!

Flera fann dock vägen upp till Triund onödigt lång och tidsödande, så de sökte efter genvägar. Jag fick ett tips på mitt värdelösa hotell Akash (där elektriciteten och varmvattnet inte fungerade – tydligen mitt öde på denna resa – det hade ju varit detsamma i Darjeeling, men här var det nu för sent att byta hotell –) om en annan östligare väg upp, som jag beslöt pröva på vägen ner.

Denna väg förde längs med åsryggen från Triund österut ner till några hindutempel åt Shiva och några herdebyar, som dock var helt övergivna. Sedan tog vägen slut, och jag villade bort mig totalt och måste till slut ägna mig åt terrängklättring i djungel och törnbuskar på alla fyra tills jag kom ner till dalen med vattenfallet, som jag omsider lyckades leta mig tillbaka till civilisationen genom, men den genvägen hade kostat mig en extra timme.

När jag kom fram till vägen fann jag ett stort anslag uppsatt av myndigheterna: ”Vägen till vattenfallet är i mycket dåligt skick. Gå inte dit.”

Och jag såg bakom mig att det inträffat vådliga jordskred överallt längs den höjden öster om Triund. Den vägen var verkligen farlig och hade tydligen svepts bort av jordskreden.

Jag hörde även talas om andra som försökt ta den vägen. Två amerikaner hade precis som jag inte funnit vägen vidare från den övergivna herdebyn och nödgats övernatta i de öde hyddorna utan mat. Två andra mötte jag vid vattenfallet. De var på väg upp och trodde tydligen de kunde ta sig till Triund den vägen, som jag haft en sådan oerhörd möda att ta mig levande ner genom. Jag varnade dem för alla jordskreden och törnbuskarna.

Naturligtvis var det svårt att lämna Himalaya, och aldrig hade det varit svårare, då vädret dessa sista tre dagar i Dharamsala var fullständigt idealiskt. Från Triund kunde man se alla kullarna ner till slättlandet och ända bort till Kullu och Spiti, Kinnaur och Lahaul, trakter som jag ännu aldrig utforskat. Johannes skulle fara till Nepal för att se om han kunde uträtta något där. Jag berättade om mina planer på att nästa år genomföra två Indienresor, en till Ladakh i augusti med mina italienska vänner och en senare på hösten med koncentration på Sikkim och Nepal, som jag redan skrivit till Shekhar om. "Läs och Res" hade inställt sina resor till Nepal på anmodan av UD, så tillståndet där var verkligen inte bra. (*Detta var november 2003. red.anm.*)

Det återstod för mig bara att göra mina shoppingärenden och fara hem. Två vänner i Göteborg hade beställt var sin Buddha, men de var svindyra överallt, tills jag hittade en undanskymd garderobsbutik förestådd av en muslim, som hade helgdag i morgon och därför ville göra allt för att få några goda avslutande affärer till stånd. Efter mycket schackrande fick jag mina båda Buddhastatyer – större och billigare än någon annanstans.

Vi råkade ut för en jordbävning den sista morgonen. Den ägde rum exakt 4.30. Jag vaknade upp en kort stund innan och kände att något höll på att hända. Så kom stöten. Den varade bara i 3-4 sekunder, men har man varit med om en jordbävning förut känner man genast igen den. Det sägs att jordbävningarna blir allt mera frekventa i Himalaya, och just då bygger man megadammar som den vid Tehri och på Yangtse-Kiang och påstår att de är jordbävningssäkra. Ingenting är jordbävningssäkert. Det är ett som är säkert. Den här stöten var inte hård, men den kändes – kanske 4 på Richterskalan.

Men det var inte det värsta. Precis i skymningen överfölls jag av en så våldsam förkylning, att rösten strök med direkt. Det fanns ingen förklaring. Hälsan hade klarat sig perfekt hela resan, till och med magen hade bara kört med förstoppningar hela tiden, så att man understundom funderat på att tillgripa korkskrub när det gått över tiden efter tre-fyra dagar, men korken hade ändå alltid lossnat utan våld till slut; men denna förkylning var värre. Jag hade två kalla nätter utan säng framför mig, så den hade inte kunnat överfalla mig i ett olämpligare ögonblick. Förmodligen kom den sig av bara vanlig allmän överansträngning och anspänning inför återresan, men den var total med allt på en gång utom feber.

Min sista fika intog jag på den japanska restaurangen, en kopp te med *lemon curd-kaka*, enda stället i McLeod Ganj där det serverades bakelser, men personalen glömde bort mig. Efter 20 minuter ställde jag frågan till värden med min obefintliga rosslande röst varför jag inte fått min kopp te efter att ha väntat i 20 minuter. Han svarade att de hade så mycket att göra. Jag kunde inte vänta längre då min Delhibuss väntade. Det struntade han i. Jag gick.

Det blev resans kallaste natt. Alla passagerare i bussen var förkylda och satt och kvarkade och rosslade och hackade och gav ifrån sig andra odefinierbara gutturala förkylningsljud inpackade i sina sjalar och mantlar och halsdukar och filter som kokonger allihop. Och bussresan gick långsamt. Ideligen var det stopp vid järnvägsbommar, och vi nådde Chandigarh först klockan halv fyra. Vad som räddade mig var min flaska.

Det är något märkvärdigt med den indiska rommen. Ibland smakar den alldeles utomordentligt paradisiskt och ibland fullständigt vedervärdigt, samma flaska och sort kan smaka extremt olika, men på hög höjd är den alltid effektiv och i helveteskyla en ren outhärlighet. Jag hade hittills konsumerat en liter whisky och en liter rom på denna resa bara som medicin, vilket var en helt lämplig kvantitet för fem veckor.

Men denna resnatt blev resans värsta, som om finalen nödvändigt skulle få alla tidigare provningar att framstå som bagateller. Jag lämnade Himalaya i en mardrömsstämning efter en jordbävning genom en skräcknatt av kyla och förkylningsumbäranden och hade helt tappat rösten; men fram till Delhi kom vi där solen gick upp igen trots allt, där jag kunde inta en sista bastant frukost hos tibetanerna på bussterminalen och sedan i all säkerhet ta bussen ut till flygfältet, där jag kunde ta det helt lugnt, inta min sista klassiska indiska vegetariska lunch för resan och läsa mina böcker tills flyget skulle föra mig hem efter midnatt. Jag hoppades att det värsta var över.

del 25: *Gatloppet hem.*

Ju mindre sagt om återresan, desto bättre. Flygplanet var fyra timmar försenat, så i stället för halv 3 i natten skulle det avgå halv 7. Alla passagerarna blev förbannade, och en tysk gick nästan bärsärkargång bland personalen i rent hejdlöst raseri. Alla förlorade ju sina anknätningsflyg. Som kompensation bjöds vi på frukost klockan 3, när alla redan satt och sov och inte blev gladare för att de väcktes. Frukosten var utan kniv och sked men med gaffel, som man måste äta kokt ägg med och bre smör med på det rostade brödet och röra om teet med. Ingen blev gladare för det. Hade detta inte hänt förut? Jo, förra gången jag reste hem med Aeroflot inträffade precis samma försening från tidig natt till sen natt, men den gången fick vi sked och kniv att hjälpa i oss nattfrukosten med.

Det var nästan så att man höll på att glömma hur det var att ligga i en säng och att man egentligen skulle sova under natten, för det började bli länge sedan man senast gjorde det. Bristen på tillgång till hygien var också något som man började vänja sig vid, så att man inte saknade den tillgången längre. När hade man duschat senast? Jo, det var visst i Bodhgaya för nästan en vecka sedan....

Och hur kom det sig då att Aeroflot bjöd på denna fyra timmars försening? Jo, de hade inget flygplan i Delhi att ställa upp med när flyget skulle gå. De måste flyga ner ett flygplan från Moskva först. Det anlände 6.30, ett hyggligt plan för en gångs skull utan tvångsvideo nonstop, och halv åtta kunde vi äntligen bege oss – fem timmar efter avgångstid. Förseningen hade i vanlig ordning redan börjat multiplicera sig.

Men den stora fördelen med att planet lyfte först i gryningen var att man fick se hela västra Himalaya i klart gryningsljus från 10,000 meters höjd. Det bredde ut sig i hela sin härlighet från horisont till horisont, från nordväst till sydost, och snart kunde man rentav känna igen vissa karakteristiska toppar, som Kamet, K2 och framför allt Nanga Parbat. Den mäktiga Indus bredde ut sin imponerande fåra, varefter Afghanistans berg reste sig lodrätt med snöklädda kedjor, för att småningom övergå i Centralasiens mera utslätade stäppmarker efter Uzbekhistans och Syr-Darjas imponerande framträdanden, tills molnen började vid Ural.

Vi landade i Moskva i rena vintern med en grad varmt. Där rådde stor förvirring till följd av förseningen. De tog våra biljetter med förklaringen att vi skulle få nya. Bagagetaggarna då? Instinktivt insåg vi att här bäddades det för problem.

Vi skickades vidare till Helsingfors. Finnarna fick ta hand om oss. Planet skulle avgå 16.15, och vi skulle få våra nya biljetter klockan 3, vilket vi inte fick. Vi fick bara köa. I vårt sällskap förekom det en ung mor med ett litet barn, gamla indiska människor, en grupp danskar och andra som lovat infinna sig i rätt tid hemma utan

möjlighet att infria sina löften, och det allmänna upplösningstillståndet började gripa omkring sig. Klockan 16 hade vi ännu inte fått våra nya biljetter, men strax efteråt dök de upp med eller utan bagagetaggar.

När vi mellanlandade i Helsingfors var det regn och storm och mörker och bara ruskigt och vått. Nu infann sig bagageproblemet. Min servicedam, som skulle ge mig mitt boardingkort för Stockholm, sade helt sakligt, att mitt bagage inte kunde skickas till Stockholm då det inte fanns en tagg därom på biljetten. Aeroflot hade klistrat fel tagg på min biljett, och jag var inte ensam. Flera andra skulle också få genomföra en bagageutredning i sista stund innan vi kunde kliva på planet, men det löste sig. Alla fick med sitt bagage.

Så landade vi slutligen i Stockholm 19.15 exakt tio timmar försenade. Några hade emellertid blivit kvar, som engelsmannen i Delhi som missat sitt plan och måste betala ny biljett och vänta till följande morgon. Modern med barnet hade på Finlandsplanet nästan blivit utan plats men kom med ändå intill slutet. Vi som skulle till Västkusten och Borås hade kunnat flyga direkt till Göteborg, visade det sig i Helsingfors. Turerna och möjligheterna var många i detta fria improviserade gatlopp.

Vad som räddade mig var min flaska. Jag mindes mina två gladaste medresenärer under resan, de båda onyktra gubbarna på bussen från Bodhgaya till Gaya, som med en viss vederhäftighet poängterat det väsentliga i att man aldrig bör vara helt nykter när man reser – onykterheten är den enda trygga säkerheten i en resa, och det låg något i det. Min österrikiske reskamrat från Dharamsala till Delhi den där sista ballaste natten hade med samma rätt ifrågasatt att jag alls skulle komma fram och vara hemma en viss tidpunkt. "Vem har sagt det, utom din egen fåfänga?" De flesta västerländska resenärer i Indien reser omkring där i minst sex månader. Österrikaren hade helt rätt i att man kunde ta det alldeles lugnt i Indien.

Två av mina slutetappsresenärer hade varit i Nepal och inte mött några svårigheter men dock mött andra som råkat ut. Det starkaste exemplet var de två danskarna som tog bussen från Benares till Kathmandu. Den resan tog fyra dagar. Först råkade de ut för en religiös ceremoni, som innebar att någon gud skulle kastas i floden, och innan detta firande var över hade hela dagen gått. Sedan inträffade Diwali, och allting hamnade i Stå. Slutligen innanför Nepals gränser hade bussen stoppats först av regeringssoldater på jakt efter maoister och sedan av maoister på jakt efter regeringssoldater. De hade flera gånger råkat ut för maoister som krävt bidrag av dem på 1000 rupier – ett engångsbelopp. Hade man en gång betalat denna lösen var man fri att bestiga Mount Everest eller Annapurna utan trakasserier.

Men det finns ett land till i Himalaya som jag ännu inte alls berört och ännu mindre varit i – Bhutan. I en anspråkslös indisk kantin träffade jag en ung ensam tysk dam med glasögon som varit i Bhutan, ej som turist utan på hemligt uppdrag, och sålunda kommit undan tvånget att behöva spendera \$200 dagligen för att alls få vara där. Hon betecknade Bhutan som det sista Himalayaparadiset – fortfarande helt segregerat och tillslutet och orört av såväl all skadlig massturism och massinvandring som av inbördeskrig och politiska kriser – monarken har all makten i sin hand, och det är bäst så. Det är bara att hoppas att de får fortsätta hålla sin egen stil så länge det bara går.

Så det finns fortfarande undanskymda och okända Shangri La-paradis i Himalaya även om man får leta efter dem och de blir svårare och svårare att hitta. Men de lär inte ta slut, ty de har alltid funnits där, och de har alltid varit lika svårtillgängliga, då de kanske alltid varit reserverade för bara dem som verkligen anstränger sig.

Sverige dominerades av vintermörker och tät dimma hela vägen från Stockholm fram till Borås, där molnen äntligen började skingras lagom till skymningen klockan 4 ju närmare Västkusten man kom. Resan var över, och jag hade klarat av resan från Dharamsala tisdag kväll till Göteborg fredag kväll inom avsedd tid trots flygplansförseningen på 10 timmar och kunde relativt frisk och hel ställa upp inför fredagskvällens plikter hemma om dock något hes, men det var en baggis under

omständigheterna. Resan hade varit utomordentligt lyckosam och givande och manade direkt till efterföljd och vidareutveckling av alla de nya kontakternas och upptäckternas nyplöjda marker. Som vid varje god resa var det bara att fortsätta.

Dess totala kostnad hade varit 8500-9000 kronor för 35 dagar. Budgeten hade varit på 470 rupier om dagen, men jag hade klarat mig bra på 350 (70 kronor).

Trots alla framgångarna med denna oförlikneliga länstolsresa var det dock skönt att efter hemkomsten åter ta i bruk sin riktiga gamla länstol där hemma igen, hur sliten den än var. I motsats till alla resans andra länstolsvarianter hade den ju dock åtminstone fjädrar.

23.10-28.11.2003